

Stenogrammid

XIII Riigikogu, V Istungjärg, täiskogu korraline istung

Kolmapäev, 08.03.2017, 14:00

Toimetatud

14:00 Istungi rakendamine

1. 14:09 Sotsiaalmaksuseaduse täiendamise seaduse eelnõu (364 SE) esimese lugemise jätkamine
2. 14:11 Maksukorralduse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (320 SE) kolmas lugemine
3. 14:15 "Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018". 2016. aasta täitmise aruanne
4. 15:57 Maksualase teabevahetuse seaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (322 SE) teine lugemine

14:00 Istungi rakendamine

14:01 Esimees Eiki Nestor

Alustame Riigikogu täiskogu V istungjärgu 7. töönädala kolmapäevast istungit. Eelnõude ja arupärimiste üleandmine. Andres Herkel, palun!

14:01 Andres Herkel

Härja juhataja! Riigikogu liikmed! Daamid ja härrad! Mul on au anda kaheksa Vabaerakonna fraktsiooni liikme nimel üle kaks arupärimist. (Kui on võimalik neid korraga üle anda. Ma eeldan, et on, kuigi ma varem seda teinud ei ole.) Neid arupärimisi seob see, et mõlemad puudutavad haldusterritoriaalset reformi ja Tartumaad. Tegemist on aga olemuslikult erinevate probleemidega. Esiteks, küsimus Luunja vallast, mis meie arusaamist mööda vastab kõigiti Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduses toodud kriteeriumidele, mis on ühele hästi toimivale omavalitsusele omased. Elanike arv seal kasvab ja kui praegu seal 5000 elanikku ka ei ole, siis õige pea on.

Teine probleem on seotud Tartumaa Peipsi-äärse alaga. Valdavalt puudutab see omaaegset Kodavere kihelkonda, kus olukord on hoopis kurvem. Teatavasti on Kallaste linn selline omavalitsus, mis on suurtes võlgades, ja mis tahes sundliitmine mõne teise omavalitsusega tunduks tolele teisele ilmselt karistusena. Milliseid lahendusi valitsus siin näeb? Peale kõige muu, nagu ma ütlesin, tegemist on ajaloolise Kodavere kihelkonnaga, aga üks osa Vara vallast asub sellest väljaspool ja kolhoosideaegsest liitmisest hoolimata ei ole kaks kogukonda siiani tegelikult kokku kasvanud. Mõistlik oleks ka siin minna külade iseotsustusõiguse teed. Osa küladest tahaksid ühineda Tartu vallaga. Nii et siin on kaks suurt probleemide kompleksi. Loodame, et riigihalduse minister tuleb ja vastab meile. Aitäh!

14:03 Esimees Eiki Nestor

Aivar Kokk, palun!

14:04 Aivar Kokk

Austatud juhataja! Head kolleegid! Mul on au majanduskomisjoni nimel üle anda raudteeseaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu. Raudteeseaduse muutmine on tingitud vajadusest täpsustada Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi ühenduse raudteesüsteemis vedureid ja ronge juhtivate vedurijuhtide sertifitseerimise kohta ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi, millega luuakse ühtne Euroopa raudteepiirkond, ülevõetavaid sätteid. Sätete mittekohesele ülevõtmisele on juhtinud tähelepanu Euroopa Komisjon. Olemuslikult on muudatused olulise mõjuta ega eelda normi adressaadi käitumise muutmist. Ühistranspordiseaduses rakendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust nr 181/2011, mis käsitleb bussisõitjate õigusi. Aitäh!

14:05 Esimees Eiki Nestor

Erki Savisaar, palun!

14:05 Erki Savisaar

Austatud juhataja! Lugupeetud rahvasaadikud! Mul on üle anda kaks seaduseelnõu, millest esimesele on alla kirjutanud kõigi fraktsioonide esindajad, kokku 14 rahvasaadikut. See näeb ette muuta liiklusseadust nii, et kõnniteedele lubataks sõitma robotliikurid. Tänapäeval on valitsustel raske käia innovatsiooniga ühte sammu ja juba ennetavalt kõik seadused valmis teha. Eelnõu eesmärk on see, et me vähemalt ei muutuks piduriks ja aitaksime Eesti innovatiivsete ettevõtete tegevusele kaasa. Niinimetatud viimase kilomeetri pakivedu, olgu see kaugelt tulnud pakkide kojuvedu või meile kõigile igapäevaseks harjumuseks saanud poeskäimine, moodustab 20–40% kogu pakisaatmise kulust. Tendents on sinnapoole, et selle kulu vähendamiseks võiks selles sektoris kasutada roboteid. Eri hinnangute kohaselt võiksid kümne aasta pärast kuni 80% sellest pakiveo viimasest jupist ära teha robotid.

Teine seaduseelnõu on Euroopa Parlamendi valimise seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, mille on algatanud kolm fraktsiooni: Eesti Keskerakonna fraktsioon, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon ning Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioon. Eelnõu eesmärk on muuta elektroonilised valimised ja pabervalimised ühetaolisemaks. Regulaatioone võib muuta vajaduse järgi ja arvesse võttes põhiseaduslikke valimispõhimõtteid. Põhiseaduse § 60 lõikes 1 ja § 156 lõikes 1 sätestatakse ühetaoliste valimiste põhimõtte. Selle kohaselt peavad valijad saama hääletada võimalikult sarnastes tingimustes. Aga mida pikem on hääletusperiood, seda enam erinevad hääletamise tingimused. Nii näiteks on valimiskampaania valimispäevaks kestnud pikemalt kui eelhääletamise alguse ajaks. Seetõttu aitab eelhääletamise aja lühendamine kaasa sellele, et valijatele loodaks hääletamiseks sarnasemad tingimused. Eelnõu kohaselt ühtlustatakse valimisseadustes eelhääletamise perioodi pikkus, olenemata sellest, kas hääletamine toimub elektrooniliselt või valimisjaoskonnas. Eelhääletamine hakkab toimuma kuuendast kuni neljanda päevani enne valimispäeva. Aitäh!

14:08 Esimees Eiki Nestor

(E. Savisaarele: "Kaks korda pead kätt suruma, sest andsid üle kaks eelnõu.") Olen vastu võtnud kolm eelnõu ja kaks arupärimist. Kodu- ja töökorra seaduse järgi toimetame nendega edasi. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Hetkel on täiskogul kohal 83 Riigikogu liiget.

1. 14:09 Sotsiaalmaksuseaduse täiendamise seaduse eelnõu (364 SE) esimese lugemise jätkamine

14:09 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu, jätkame sama koha pealt, kus eiline tööpäev lõppes. Nimelt jätkub Eesti Vabaerakonna fraktsiooni algatatud sotsiaalmaksuseaduse täiendamise seaduse eelnõu 364 esimene lugemine. Pooleli jäid fraktsioonide sõnavõttud. Pidades jäi Mihhail Stalnuhhini kõne, kuid Mihhail Stalnuhhin on tänaseks ümber mõelnud. Rohkem kõnesoove ei ole. Austatud Riigikogu, juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 364 esimesel lugemisel tagasi lükata. Seda ettepanekut on meil vaja hääletada. Austatud Riigikogu, panen hääletusele rahanduskomisjoni ettepaneku eelnõu 364 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Rahanduskomisjoni ettepaneku poolt oli 50 Riigikogu liiget ja vastu 8, erapooletuks ei jäänud keegi. Eelnõu 364 on esimesel lugemisel tagasi lükatud.

2. 14:11 Maksukorralduse seaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (320 SE) kolmas lugemine

14:12 Esimees Eiki Nestor

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud maksukorralduse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 320 kolmas lugemine. Avan läbirääkimised. Kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on panna eelnõu lõpphääletusele. Austatud Riigikogu, eelnõu 320 vajab seadusena vastuvõtmiseks Riigikogu koosseisu häälteenamust, seetõttu teeme kohaloleku kontrolli.

Kohaloleku kontroll

Praegu on kohal 62 Riigikogu liiget ja puudub 39.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud maksukorralduse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 320. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu 320 seadusena vastuvõtmise poolt oli 54 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Maksukorralduse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus on vastu võetud.

3. 14:15 "Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018". 2016. aasta täitmise aruanne

14:15 Esimees Eiki Nestor

Järgmine päevakorrapunkt on ""Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018". 2016. aasta täitmise aruanne". Ettekandeks tuleb kõnepulti justiitsminister Urmas Reinsalu. Palun!

14:15 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud parlamendiliikmed! Parlament on vastu võtnud kriminaalpoliitika arengusuunad 2018. aastani. See tähendab, et järgmise aasta jooksul on parlamendil vaja kinnitada uued arengusuunad. See on väga tõsine ja reaalse mõjuga arengudokument, sest annab ka rahvaesindusele sisendi selle kohta, kuidas riiklik süüdistus ja politseiasutused riigi kriminaalpoliitika prioriteete realiseerivad.

Möödunud aastal oli suure tähelepanu all mitu karistuspoliitika efektiivsuse seisukohalt olulist teemat: ohtlikud kurjategijad, joobes juhid, alaealised õigusrikkujad. Samuti oli olulisel kohal kuriteoohvrite toetamine ja kaitse, rõhuasetusega ennekõike naiste- ja lastevastase vägivalla ohvritel. Nendel teemadel seisab eelnõude menetlemine Riigikogus ees veel käesoleval aastal.

Kriminaalpoliitika keskne eesmärk on kuritegevuse vähendamine, rõhuasetusega korduvkuritegevuse ehk retsidiivse kuritegevuse vähendamisel. Mul on hea meel parlamendile öelda, et registreeritud kuritegude arv jätkuvalt väheneb. Seekord saime lahti number 3-st registreeritud kuritegude arvus, see arv jäi alla 30 000. See on suur psühholoogiline võit. Registreeritud kuritegude arv vähenes 2016. aastal 11%. Ka Eesti inimeste mure kuritegevuse pärast on jäänud nii väikeseks, et seda peaaegu ei olegi. Sügisel 2016 leidis vaid 3% Eesti inimestest, et kuritegevus on peamine riigi ees seisev mure. Tuletan meelde, et kümme aastat tagasi oli neid inimesi 15 korda rohkem – 45%.

Rahvusvaheliselt on põhiline indikaator, millega mõõdetakse kuritegevuse levikut riigis, tahtlikud tapmised ja mõrvad. Mul on hea meel informeerida parlamenti positiivsest tendentsist: registreeritud tapmisi ja mõrvu oli eelmisel aastal 44, üle-eelmisel aastal aga veel 50. See on kõige väiksem arv pärast Eesti vabanemist. See ei tähenda aga seda, nagu me võiksime öelda, et oleme saavutanud Põhjamaade taseme, sest Soomes on see arv *per capita* ligi kaks korda väiksem.

Mitme näitaja üle ei ole aga mingit põhjust rõõmustada. Registreeritud korruptsioonikuritegude arv pole iialgi nii suur olnud: 2016. aastal registreeriti üle 500 korruptsioonikuriteo. Üks põhjusi, miks see arv on nii suur, on see, et sõidukite tehnoloogilisel märgiti teatud sõidukeid meelega eest tehniliselt korras olevaks, kuigi need sõidukid korras ei olnud. Selles kriminaalasjas oli väga suur altkäemaksude ja ametialaste võltsimiste arv, olgugi et tegemist oli ühe kuritegeliku aktsiooniga, mille organiseeris üks kuritegelik grupp. Teisalt on registreeritud kuritegevuse arvu kasvu taga ka õiguskaitseasutuste väga hea töö, sest kui nemad teemaga süsteemselt ei tegeleks, poleks ka vahelejäänuid.

Samas peegeldab äsja avaldatud sotsioloogiline korruptsiooniuuring ka ühiskonna eitavat hoiakut korruptsiooni. Küsitluse järgi on võrreldes kuue aasta tagase ajaga, mil me tegime eelmise uuringu, üle

kahe korra vähem neid, kes väidavad, et neilt on tehnölevaatusel altkäemaksu küsitud. Kokkupuude mitme teise korruptsioonitüübiga on samuti vähenenud. Inimesed on muutunud korruptsioonile vähem vastuvõtlikuks. Meelehead küsitakse (anonüümse uuringu järgi) 2010. aastaga võrreldes vähem. Üks probleemne nüanss uuringust, mida on sihtrühma silmas pidades paslik esile tuua, on see, et kuigi avaliku sektori töötajate korruptsiooniteadmised, -tolerants ning vastuvõtlikkus korruptsioonile on teistega võrreldes paremas seisus, eristub nende hulgas poliitiliste otsustajate rühm. Nii selgub anonüümsest uuringust, kui küsitleti 500 inimese suurust valimit. Tuleb tõdeda, et sellest valimist 12% oleksid nõus korruptiivselt käituma, aga võrdluseks võib välja tuua, et sellega oleks nõus vaid 4% omavalitsusametnikest. Probleemne tõsiasi on, et inimeste hoiak on selline, nagu seaduste ostmise sagedaks. See on kindlasti riigivõimu delegitimeeriv ja ohtlik. Peaaegu veerand (23%) elanikest arvab, et seaduste ostmiseks antakse altkäemaksu, kuus aastat tagasi oli selliseid inimesi alla viiendiku (19%). See on üks asi, mida me koostöös parlamendiga saame ühiselt parandada.

Meil on hulk GRECO ehk korruptsioonivastase riikide ühenduse antud rahvusvahelisi soovitusi. Neli ja pool aastat tagasi lubasime GRECO-le, et võtame vastu lobireeglid, aga seda ei ole siiani tehtud. Me võtsime küll vastu Riigikogu liikme hea tava, kuid neli ja pool aastat tagasi sai lubatud, et rikkumisele hakkab järgnema ka sanktsioneeriv akt. Minu üleskutse parlamendile on realiseerida GRECO-le lubatud korruptsiooni ja huvide konflikti tõrjumise vahendid.

2016. aasta oli alaealiste kuritegevuses märgilise tähendusega. Viimasel kümnendil ei ole ühelgi aastal registreeritud nii vähe alaealiste toimepandud kuritegusid kui läinud aastal. Alaealiste toimepandud kuritegude arv on langenud 1000 piirimaile, mida on kolm korda vähem kui kümme aastat tagasi. Läinud aasta lõpus tulime välja seaduseelnõuga, mis peaks alaealiste väärtegadele ja kuritegudele reageerimise süsteemi reformima. Seda alaealisi õigusrikkujaid mõjutavat seaduseelnõu tuleb vaadata paralleelselt Sotsiaalministeeriumi algatatud alaealiste komisjonide ja kinniste lasteasutuste süsteemi arendusega. Need kaks asja koos peaksid aitama saavutada olukorda, kus tekib alaealiste erikohtlemise süsteem.

Meie eesmärk on üks ja selge: vähendada alaealiste korduvaid rikkumisi ja muuta reageerimine alaealiste õigusrikkumistele mõjusamaks. Muudatuste abil tahame saavutada seda, et mis tahes põhjusel alaealine süüteo ka toime paneb, ta peab aru saama teo keelatusest ja selle tagajärgedest ohvrile ning peab olema valmis tegema ise pingutusi teo tagajärgede korvamiseks. Samuti on oluline mõista, et vangistus ei ole alaealiste õigusrikkujate puhul see tee, kuidas saaks retsidiivset käitumist vähendada. Kogu rahvusvaheline praktika näitab vastupidist: noore inimese retsidiivse kuritegeliku käitumise kujunemise lähtejuured on just nimelt selles, et ta on sattunud kinnipidamisasutusse ehk vanglasse.

Nüüd räägin laste väärkohtlemisest. Ligi kolmandik (32%) Eesti teismelistest on elu jooksul langenud seksuaalse väärkohtlemise ohvriks. Iga kümnes laps on ministeeriumi tehtud uuringu järgi elu jooksul seksuaalvägivalda kogenud. Tõsi, registreeritud seksuaalkuritegude arv on püsinud viimased kümme aastat samal tasemel. Igasugune laste väärkohtlemine on julm – see kahjustab laste õigust olla terve ja areneda. Laste seksuaalset ärakasutamist on ka meie kriminaalpoliitikas käsitletud kui üht raskeimat kuritegu, sest see on suunatud täiesti kaitsetute väikeste inimeste vastu.

Seksuaalse väärkohtlemise ennetamiseks ja selle ohvriks langenud laste õiguste kaitse paremaks tagamiseks on Eesti ühinenud Euroopa Nõukogu konventsiooniga, mis käsitleb lastevastase tegevuse tõrjumist. Justiitsministeerium organiseeris läinud aasta jooksul teavitustegevust ja koolitusi ning koostas juhiseid spetsialistidele. Üks viimaseid dokumente, mille me koostasime, et kriminaalmenetluse tarbeks tõe tuvastamisel lastele võimalikult vähe kannatusi põhjustataks, on lapse küsitlemise käsiraamat, mis aitab õigusasutuste esindajatel lastega keerukatel teemadel vestelda.

Me loodame, et aasta alguses käivitunud lastemajade projekt õnnestub. See on samm selles suunas, et lapsed tunneksid ennast turvalisemalt. See on Islandi ja teiste Põhjamaade eeskujul loodud teenus Tallinna Vaimse Tervise Keskuse juures, kus ühes kohas pakuvad seksuaalselt väärkoheldud või selle kahtlusega lapsele tuge mitme valdkonna spetsialistid.

Ka naistevastase vägivalga ja perevägivalga teema oli jätkuvalt suure tähelepanu all. Parlamendi menetluses on karistusseadustiku muudatused, mis võimaldavad Eestil ühineda naistevastase vägivalga ja perevägivalga vastase konventsiooniga, mis näeb ette spetsiifilised sanktsioonid selliste kuritegude eest.

Eelmisel aastal võttis Justiitsministeerium erilise tähelepanu alla ohtlike kalduvuskurjategijate teema. Me nägime, et senine karistuspoliitika korduvalt vägivaltsenud isikute retsidiivsuse vähendamiseks ei

töötanud. Kogu kriminaalpoliitika eesmärk on kaitsta vabadust ja teha seda sellisel moel, et inimestel oleks õigus elada oma elu ilma ohtu sattumata. Riik peab kaitsma ühiskonda kõige ohtlikumate kurjategijate ehk selliste inimeste eest, kes on korduvalt tapnud, vägistanud või pannud toime mõne muu raske tervisekahjustuse põhjustanud vägivalla- või seksuaalkuriteo. Sellistel kuritegudel on suur mõju ühiskonna turvatundele. Eelmisel aastal analüüsis Justiitsministeerium ohtlike kalduvuskurjategijate karistuspraktikat, selgitas välja sihtgrupi suuruse ning töötas välja ettepanekud korduvalt vägivallatsenud isikute retsidiivsuse vähendamiseks. Näiteks tahame luua võimaluse rakendada eluaegset vangistust ka korduvalt vägistanud ja raske tervisekahjustuse tekitanud inimeste suhtes ning mõista kohustuslik eluaegne vangistus teist korda tahtlikult inimese tapnud isikule. Selle kõrval on vähemalt niisama oluline – kui mitte veelgi tähtsam – see, et ohtlike kalduvuskurjategijate ühiskonda naasmist peab toetama mõjus rehabilitatsioon. Praeguse praktika põhjal teame, et ligi 70% isikutest vabaneb vanglast ilma igasuguse järelevalve või toeta, paljudel puuduvad elu- ja töökoht ning oskused iseseisvalt ja õiguskaualekalt hakkama saada. Seetõttu teeme ettepaneku rakendada vanglast vabanenute suhtes sihipärasemat ja kohustuslikku karistusjärgset käitumiskontrolli, ka peale vanglast vabanemist peaks inimesel olema tugiisik. Teeme ettepaneku muuta eluaegsest vangistusest vabanemine järkjärguliseks ja niimoodi ühiskonnale turvalisemaks. Peale selle on vaja korraldada vanglast vabanenutele tugiisiku- ja majutusteenus. Tahan rõhutada, et oleme vangistuspoliitikas seadnud prioriteediks, et kinnipeetavad tegeleksid vangistuse ajal senisest enam eesmärgipärase tegevusega, mis aitaks neid inimesi rehabiliteerida ja sotsialiseerida. Fookuses on vangide töötamine ja keeleõpe. Isikud, kelle suhtes ei kehti lisakaristusena sissesõidukeeld ega väljasaatmiskohustus ja kes eesti keelt ei valda, peavad vanglas õppima eesti keelt. Nad peavad seda tegema. Mõtestatud tegevus vanglas on uurimuste järgi otseselt seotud võimalusega vähendada korduvkuritegevuse riski.

Nüüd räägin joobes juhtide kuritegevusest. Võrreldes üle-eelmise aastaga registreeriti eelmisel aastal joobes juhtimist vähem. Need on rõõmustavad ja lootust andvad arvud. Siiski tekitab muret, et aasta jooksul karistati sadu inimesi korduvalt kriminaalses joobes juhtimise eest. Riiklike ennetus- ja karistusmeetmete kõrval on oluline see, kui tolerantne ühiskond autorooli joobes istumise suhtes on. Tõrjuvat hoiakut näitab kõige paremini see, et on suurenenud nende joobes juhtide hulk, kes tabatakse liiklusest tänu kaaskodanike tähelepanelikkusele.

Ma loodan, et parlament menetleb valitsuse esitatud joobes ja retsidiivsete juhtide tõkestamise seaduse eelnõu positiivses vaimus. See näeb ette mitmekesise paketi nimetatud isikurühma mõjutamiseks. Korduvalt kriminaalses joobes roolist tabatud isiku vangistamisega peab riik andma selge signaali, et purjus peaga liikluses osalemist ei tolereerita. Nende isikute tõttu võib keegi kaotada oma tervise või elu. Väga suur hulk joobes juhte on kimpus alkoholi kuritarvitamisega, aga seda häiret pelgalt karistamisega ei ravi. Joobes juhtimise põhjustele tuleb tähelepanu pöörata juba peale esimest rikkumist. Ma pean silmas alkoholismiravi. Peale selle soovime sellel aastal kasutusele võtta elektroonilised alkoholikontrolli seadmed, mida saab lisamõjutusmeetmena kohaldada joobes juhtimiselt tabatud inimestele.

Narkootikumivastase võitluse eesmärk peab olema nii nõudluse kui ka pakkumise vähendamine. Kuigi õiguskaitseorganitel on siin suur roll ja vastutus, neist üksi ei piisa, vaid vaja on kogu ühiskonna panust (haridus, sotsiaalprobleemide lahendamine, ka ravi ja nõustamine). Narkootikumide tarvitamine on sotsiaalne probleem, mistõttu tuleb karistamise kõrval suunata tähelepanu inimeste ravimisele ja toetamisele.

Kuna Eestis on peamine tarvitatav narkootikum kanep ja selle analoogid, otsustas süüteoennetuse nõukogu 2016. aastal toetada projekti, mille eesmärk on luua politsei tuvastatud kanepitarvitajatele nõustamissüsteem ja sellele järgnev ravile suunamise süsteem. Nõustamine ja ravi on isikule vabatahtlik, kuid see oleks alternatiiv üldjuhul väikeses koguses narkootikumide omamise puhul kohaldatavale rahatrahvile. Selline lähenemine, me usume, aitab säästa menetlusressursse ja on inimeste mõistliku käitumise seisukohalt tulemuslikum kui lihtsalt rahatrahvi äramaksmine. Märgin siinkohal, et sellist nõustamisteenuse ning vajaduse korral ravile suunamise praktikat hakkab juba sel aastal katsetama Tervise Arengu Instituut koos Põhja Prefektuuri ja SA-ga Põhja-Eesti Regionaalhaigla. Ma pean väljendama ühemõtteliselt eitavat suhtumist nendesse avalikesse seisukohavõttedesse, milles pooldatakse narkootikumide legaliseerimist. See ei ole võimalik ei sisuliselt, karistuspoliitiliste põhimõtete alusel ega ka nende rahvusvaheliste kohustuste tõttu, mille Eesti riik on endale võtnud. Vastuoluliste uuringuandmetega manipuleerimine ei ole kindlasti õige tee, sest me anname nii ka

noorele põlvkonnale signaali, milline käitumine on meie ühiskonna õiguskultuuri ja rahvatervise seisukohalt tolereeritud ning milline mitte.

Septembrist 2016 jõustus kriminaalmenetlust puudutava seadusmuudatusega põhiõiguste pakett. Sellega laiendati kohtulikku kontrolli läbiotsimiste ja vahistamiste korral ning lühendati vahistamiste tähtaegu, kuna just läbiotsimine ja vahistamine on toimingud, mis riivavad oluliselt inimeste põhiõigusi. Möödunud aasta kevadel käis kõnealuste seadusmuudatuste üle nii õiguskaitseasutustes kui ka ühiskonnas laiemalt tähtis debatt. Hea meel on tõdeda, et politsei, prokuratuur ja ka kohus tulid seaduse rakendamisega toime. Selle eest tuleb neid kindlasti tunnustada. Nüüdseks on muudatused jõus olnud ligi kuus kuud ja ma olen pidanud vajalikuks teha sellele seadusele järelanalüüs. Etteruttavalt võib öelda, et muudatused on kaasa toonud vahistatute arvu vähenemise: kui augusti lõpus oli ligi 670 vahistatut, siis nüüd on see arv 520 kandis (see võib iga päevaga muutuda). Tõsiasi on see, et igale vahistatule pühendab menetleja selle seaduse mõjul rohkem aega kui enne. Kuid me peame arvestama, et seda tehakse teiste toimingute arvel. Minu arvates on oluline, et menetluse sisuline kvaliteet, aga ka ohvrile osutatav tähelepanu ei jääks tagaplaanile. Me ei tohiks ühegi muudatusega menetluskorras tekitada olukorda, mis hakkab takistama tõe tuvastamist või põhjustab lausa selle, et süüdistatav või kahtlustatav isik võib pääseda õigusemõistmisest. Nii et järelanalüüs viiakse avalikke huve silmas pidades ministeeriumis lähiajal lõpule.

Kokkuvõtet tehes ütlen, et meie kriminaalpoliitika realiseerimise üldine trend on positiivne, kuid see ei tähenda, et me ei peaks kriminaalpoliitikas aktiivselt otsima nn nutikaid lahendusi, mille keskne eesmärk on just nimelt vähendada korduvkuritegevust, olgu kõne all siis joobes juhid, kalduvuskurjategijad või perevägivald. Nendesse valdkondadesse, kus me näeme suuremat ohtu ühiskonnale ja väga suurt peitkuritegevuse osakaalu, peab riik panustama senisest mõjusamalt ja nutikamalt, otsides erinevaid tööriistu, mida saaks õigusasutustele pakkuda. Nagu ma ütlesin, järgmisel aastal seisab ees kriminaalpoliitika arengusuundade uue kava koostamine. Justiitsministeerium loodab, et sellesse töösse on kaasatud eriti Riigikogu õiguskomisjon, aga ka kõik saadikurühmad. Me kindlasti ei tahaks esitada parlamendile lõpptoodet, mille parlament siis kiidab heaks või lükkab tagasi. See asi peab sündima meil ühiselt. Aitäh!

14:35 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu, selle päevakorrapunkti arutelu toimub kodu- ja töökorra seaduse § 155 alusel, mis tähendab, et peale justiitsministri edukat ja suurepärase ettekannet on igal Riigikogu liikmel võimalik esitada talle üks küsimus. Pärast seda algavad läbirääkimised, kus sõna saavad fraktsioonid. Nüüd on teile kõik meelde tuletatud. Toomas Vitsut, palun!

14:35 Toomas Vitsut

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Härra minister! 2015. aastal jõustus kriminaalasjades 6463 kohtuotsust, sh esines süüdimõistmine 6455 otsuses ja õigeksmõistmine 65 otsuses, seega oli õigeksmõistetute protsent enam-vähem 1. Lugupeetud minister, kas teil on need näitajad ka möödunud aasta, s.o 2016. aasta kohta? Kui teil neid käepärast ei ole, siis kas ma tohin paluda, et need mulle saadetakse?

14:36 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Me ei ole täheldanud selle trendi või proportsiooni muutust, ma etteruttavalt ütlen. Et mitte vääratada rahvaesindaja küsimusele vastates, ma luban, et need arvud toimetatakse heale küsijale kulleriga.

14:36 Esimees Eiki Nestor

Külliki Kübarsepp, palun!

14:36 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea esimees! Hea minister! Kahjuks jäi ettekandest natukene puudu see pool, kus oleks räägitud kuritegevuse eri liikide ressursivajadustest, sellest, kuidas üks või teine riigiasutus toime tuleb. Ma toon siin näiteks prokuratuuri. Peaprokurör on väga süstemaatiliselt läbi mõelnud, milline võiks olla ennetuslik pool, selleks et kuritegusid ei toimuks, eriti korduvkuritegusid, ning kuidas võrgustikuna

peaksid koostöös töötama kohalik omavalitsus, Politsei- ja Piirivalveamet ning prokuratuur ise. Mis te arvate, kas prokuratuuril on piisavalt vahendeid, et aidata kaasa kuritegevuse ärahoidmisele? Teine teema on muidugi prokuratuuri menetlusajad, mida ühiskond tajub väga tundlikult. Kas on olemas kõik vahendid ja eeldused, et see menetlus toimuks ladusamalt?

14:37 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Selles suunas me liigume. Minust oleks vildakas või ebaaus väita, et me oleme saavutanud ajaloo lõpu ja kogu vajalik ressurss on olemas. Loomulikult on need organisatsioonid liikunud selles suunas, nagu ka peaprokurör on väga õigesti välja toonud, et prokurör peab silmas pidama neid sotsiaalseid eesmäärke, mis on õigusnormidel, millega tahetakse tõkestada teatud tegevusi. See on hästi oluline. Riigi eesmärk ei ole karistada, see ei ole keskne eesmärk. Riigi eesmärk on tagada inimestele vabadus. Kui me kõneleme alaealiste või laste väärkohtlemisest, siis keskne eesmärk on tagada, et tulevikus saaks seda vältida. Kõige parem on see, kui me saavutame selle ennetuse teel või varases faasis tähelepanu juhtimise teel, nii nagu kogu lastekaitse reform ongi üles ehitatud sekkumisele võimalikult varases faasis, kui kuritegu on võimalik ära hoida või tõkestada.

Prokuröride aktiivsemat rolli on ka peaprokurör selles organisatsioonis välja toonud. Kui me räägime tähelepanu juhtimisest eri võrgustike puhul, siis ma näen, et prokurörid on võtnud selle oma südameasjaks. Ma nimetan n-ö keskset vajadust, see on see, et minu hinnangul tuleb läbi viia reform. Jürgen Ligi naeris! Küsimus on selles, et kõrgemate riigiametnike palgad on nende sõltumatuse tagamiseks kindlaks määratud seaduses. Minu meelest peaksid ka prokurörid olema selline sõltumatute ametiisikute rühm, kelle ametipalk on selles seaduses kindlaks määratud. See, et riikliku süüdistuse kvaliteet oleks tagatud ka tulevikus, eeldab loomulikult lisaressursse.

14:39 Esimees Eiki Nestor

Monika Haukanõmm, palun!

14:39 Monika Haukanõmm

Täna, härra juhataja! Hea minister, aitäh ettekande eest! Minu küsimus puudutab eluaegseid kinnipeetavaid ja teie plaani hakata neid järk-järgult, nagu te ütlesite, ühiskonda tagasi tooma, muutes seda protsessi turvalisemaks. Kindlasti on see selline protsess, mida on ühiskonnas vaja väga hästi selgitada, et hirne maha võtta, aga teisalt on siin vaja väga hästi toimivat tugisüsteemi. Minu küsimus ongi, kas meil on see tugisüsteem olemas. Kui veel ei ole, siis mis on puudu, kui palju see maksma läheb ja kuidas toimub ametkondade koostöö? Ilmselt peavad ametkonnad siin väga-väga hästi koostööd tegema.

14:40 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Eluaegset karistust kandvatele kurjategijatele on ühiskond, lähtudes ennekõike kuritegude raskusest ja üldreeglina isikute senisest retsidiivsest käitumisest, mõistnud rangeima mõeldava sanktsiooni. Eluaegne vangistus ei tähenda praegu seda, et isikud on surmani vangis, nad võivad, aga ei pruugi eluaeg vangistuses olla. Pärast 30-aastast kinnipidamist on võimalik taotleda ka vabastamist, mille üle, arvestades asjaolusid ning isiku käitumist ja profiili, otsustab kohus. Minu hinnangul praegusest süsteemist ei piisa, ütlen seda kohe. Nagu ma ütlesin, ma ei erista eluaegset karistust kandvaid kurjategijaid ja ükskõik milliseid muid raskeid isikuvastaseid kuritegusid toimepannud kurjategijaid, keda me ei julge anda kriminaalhooldajate järelevalve alla. Nad ei vasta nendele nõuetele ja õigusega ei vasta. Nad peavad oma karistuse ära kandma, aga pärast seda lähevad nad nelja tuule poole. Kõige ohtlikumad kurjategijad lähevad nelja tuule poole, aga vähem ohtlikud me vabastame tingimisi ja nad jäävad kriminaalhooldajate järelevalve alla.

Minu arvates peaks see süsteem, nagu ma rõhutasin, rajanema just nimelt meie kriminaalhooldussüsteemil ja nendel vahenditel. See eeldab ka teatud ressursside ümberpaigutamist kogu vanglateenistuses, aga ohtlikumate kurjategijate karistusjärgne käitumiskontroll peab olema reegel, mitte erand. Karistusseadustikust ma loen välja, et seda tegelikult silmas peetigi, kui seadusandja karistusjärgse käitumiskontrolli kehtestas. Tegelikult on see muutunud väga harvaks, väga kitsaks asjaks. Seda on pigem rakendatud teatud sarivaraste ja sõltlaste suhtes, kelle tegevus on ka loomulikult ühiskondlikult hukkamõistetav, aga kes ei kätke endas inimestele nii suurt potentsiaalset ohtu.

Ma arvan, et me peame ka eluaegsete kinnipeetavate puhul otsima mitmekesisemat lahendusvõimalust. Minu mõte on selles, et teatud juhtudel tuleks kaaluda, et eluaegset kinnipeetavat, arvestades tema kuriteo raskust, ei ole võimalik vanglast vabastada. See on äärmuslik, kõige kaalukam ja tõsisem sanktsioon – eluaegne vangistus ilma võimaluseta vanglast vabaneda. Teine võimalus on see, et kui kohus leiab, et võiks kaaluda isiku enne tähtaega vabastamist – praegu on kohtul valik, kas ta vabastab või ei vabasta –, siis minu meelest võiks see toimuda astmeliselt. Tuleb silmas pidada, et see isik on veetnud aastakümneid vanglamüüride vahel. Juba karistuse olemusest tuleneb, et vabastamine peaks toimuma järk-järgult, selleks et see kulgeks võimalikult ohutult. See tähendab, piltlikult öeldes, et isik võidakse kinnisest vanglast suunata avavanglasse ja pärast avavanglat jääb ta erikontrolli alla. Ma tahan öelda, et selle kurjategijate rühma puhul peab märksõna olema ühiskonna ohutus. Küsimus ei ole selles, et me kasvatame kellegi ümber heaks inimeseks, küsimus on selles, et need isikud ei tohi kätkeada endas ohtu kaaskodanikele. See on esimene tingimus. Teiseks, meil peab olema neile isikutele see tee vabaduses ette nähtud. Ka praegu on neil teoreetiline võimalus 30 aasta pärast vabaneda, kui kohus nii otsustab. Me ei tohi visata, piltlikult öeldes, neid isikuid lihtsalt nelja tuule kätte. Siis on tõenäoline, et nad kalduvad uuesti kuritegusid toime panema, kuna nende võime normaalolukorras, tsiviilelu tavatingimustes toime tulla on ju suures plaanis kadunud, sest nad on olnud 25 või 30 aastat vanglas.

14:44 Esimees Eiki Nestor

Urve Tiidus, palun!

14:44 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Teie ettekande teksti juures on ka lisa, mis räägib kuritegevuse trendidest. Väga paljud näitajad liiguvad positiivses suunas ehk kuritegevus väheneb. Vähenenud on registreeritud kuritegude arv ja rooli tagant tabatud joobes juhtide arv. Mis mind kõige rohkem rõõmustab, on see, et Saaremaa on jätkuvalt kõige väiksema kuritegude arvuga maakond Eestis. Küll aga ei selgu ühestki graafikust, kui palju on tarbitud ja müüdud narkootikume. Te nimetasite narkootikumide teemat üsna pehmelt pelgalt sotsiaalseks fenomeniks. Täna pöörasin tähelepanu sellele, et see justkui oleks niisama pehme sotsiaalne nähtus nagu naiste suurem empaatiavõime meestega võrreldes. Aga kas te siiski iseloomustaksite lühidalt, mis trendid selles vallas on? Ma pean silmas narkootikumide tarvitamist ning kuritegevuse seost narkootikumidega.

14:45 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Ei, mingit pehmust, leebust ega hellitlemist siin sugugi ei ole. Narkokuriteod, eriti mis puudutab organiseeritud narkokuritegevust, on eriti ohtlik kuriteoliik. Siin mingisugust, ütleme, hellitlemise filosoofiat karistuspoliitika ei viljele. Ma tahtsin tähelepanu juhtida sellele, et ennekõike alaealistele ja nendele isikutele, kes on väikeses koguses narkootikume omanud, me tahame pakkuda alternatiivi. Isik ise vabatahtlikult valib, kas ta läheb ravile või – üldreeglina on karistuspoliitikas sellel puhul ette nähtud rahatrahv – saab rahatrahvi. Aga n-ö mõjutamisest see inimene ei pääse.

Meie eesmärk on, et inimene sellest sõltuvusest vabaneks. Narkokuritegude üldarv – jällegi hea uudis – vähenes 2015. aastaga võrreldes 3,6%, kõigist kuritegudest moodustasid narkokuriteod 4,5%. Paraku, kui mitte vaadata seda *per capita*, selgub, et narkokuritegude erakordselt suur osakaal on Tallinnas ja Harjumaal (kokkuliidetuna). 59% kõigist registreeritud narkokuritegudest on registreeritud just nimelt Harjumaal. Süüdimõistev kohtuotsus narkokuriteo eest jõustus läinud aastal 710 isiku suhtes. Kõige levinum narkootikum on endiselt kanep, mida konfiskeeriti kõige sagedamini, järgnesid stimulaatorid amfetamiin, *ecstasy* ja neile lähedased ained.

Positiivne uudis on see, et kriminaalpoliitikas on võetud väga selge suund, kuna siin taga on inimeste elud: kasvanud on tugeva toimega fentanüülide konfiskeerimine. Kuna siin on väga suur üledoosirisk, siis on inimeste hukkamise tõkestamiseks just nimelt sellele tähelepanu pööratud. GHB-d on võrreldes viie aasta taguse ajaga konfiskeeritud üle kahe korra rohkem.

14:48 Esimees Eiki Nestor

Kalle Laanet, palun!

14:48 Kalle Laanet

Aitäh, hea esimees! Hea minister! Avalikkuses on kõrged ametikandjad avaldanud väga erinevaid seisukohti selle kohta, kas kohaliku omavalitsuse korrakaitseorganile võiks anda õiguse kasutada sunnivahendeid. Mis on sinu seisukoht?

14:48 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Jõud ja sund on väga tõsised inimeste põhiõiguste riivid. See on riigi monopol. Riik võib seda õigust delegeerida kas erasektorile, st turvafirmadele, või kohalikele omavalitsustele. Aga täidetud peavad olema väga põhimõttelised, kontseptuaalsed lähte-eeldused. Esiteks, tagatud peab olema nende isikute kvalifikatsioon. Mul ei ole mitte mingit põhjust eeldada, et see kvalifikatsioon võiks olla kehvem kui see tase, mis on kehtestatud politseiametnikele esitatavates nõuetes. Teiseks peab olema väga selgelt paigas riiklik järelevalvesüsteem. Kolmandaks, me peame väga ettevaatlikult suhtuma intensiivsesse, sunni abil asetleidvasse põhiõiguste piiramisse.

Siin on toodud näide käeraudade kohta, mida olevat vaja bussijänete jaoks. See on niisugune ilukirjanduslik näide. Mina niisugust lähenemisnurka kindlasti ei toeta. Vastupidi, ma arvan, et me oleme Eestis liiga paljusid tegusid kriminaliseerinud või süüstanud. Minu arvates ei ole bussijänes pannud toime üldse mitte väärtegu, mis tuleks kanda karistusregistrisse, ammugi ei tuleks sel puhul käeraudu pruukida.

Ma ütlen nõnda, et see ettepanek võib kaalumise alla tulla, kui me mõtleme tervemõistuslikult. Minu arvates on see küll ressursside ebamõistlik kasutus, kui kainestusmajas töötavad politseiametnikud. Kui reeglid on selgelt paika pandud, siis ma ei näe põhjust, miks ennast teadvuse kaotuseni uimastanud isikutega peaksid tegelema politseiametnikud. Ma arvan, et kui me minu mainitud selged reeglid oleme paika pannud, siis võiksid kainestusmajas töötada vabalt kas turvafirmad või kohaliku omavalitsuse inimesed. Aga põhiõiguste intensiivsete piirangute puhul, eriti mis puudutavad vabaduse võtmist, on minu seisukoht küll, et nende juhtude jaoks peab olema ülijäik läbitöötatud nõuete kataloog. Minu lähtekoht on, et sund on riigi monopol ja seda kellelegi kolmandale delegeerides ei või nõuded olla leebemad, vaid pigem peaksid need olema rangemad.

14:51 Esimees Eiki Nestor

Raivo Põldaru, palun!

14:51 Raivo Põldaru

Aitäh, härra esimees! Lugupeetud minister! Ettekandest saab lugeda, et rahuloluks ei ole põhjust, sest arvud näitavad, et ainult *circa* 15% vangidest on igapäevaselt tööga seotud. See teema on ennegi Riigikogu saalis kõne all olnud. Kas te näete siin üldse edasiliikumist, kas selleks võimalusi on või neid ei olegi? Kuidas see protsent jõuaks kas või 50-nigi? Vangla ei peaks olema selline kena koht, kus saab lihtsalt ulualuse ja toidu, vaid seal tuleks ikka midagi ka ühiskonnale anda, kui sinna sattunud ollakse.

14:52 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Eesti vangistusseaduses kehtib töökohustus, töösund. Kui kinnipeetav ei ole haige või ei saa tervislikel põhjustel tööd teha, kui ta ei õpi, ütleme, ei omanda tasemeharidust ega õpi eesti keelt, kui ta ei osale teraapiaprogrammis või sõltuvusest vabanemise programmis, siis on lähtekoht, et ta peaks tegema tööd. Need tööd on vanglas erinevad. Esiteks on vangla üldised halduskorralduslikud abitööd, näiteks toidu jagamine või koristamine. Teist tüüpi tööd on need, mida saab korraldada vanglatööstuse kaudu. Kõige olulisem lähtekoht, mille me püüame sellel aastal paika panna, on see, et tuleb otsida lisavõimalusi, kuidas saaks vangidele tööd pakkuda. Näiteks on Tartu vanglas puudu tootmishoone, mis oleks aga vajalik. 2018. aasta lõpus avatakse Tallinnas uus vangla, kuhu on juba projekteeritud uus tootmishoone, kus neid isikuid saab tegevusse kaasata.

See 15% ei näita seda, et Eesti 2000 vangist ainult 15% töötab, vaid see näitab nende inimeste keskmist ajakasutust, seda, kui palju nad keskeltläbi tööd teevad. Üldine reegel ja eeldus on, et neid tööülesandeid, mis vanglaametnikud kinnipeetavatele annavad, peavad need täitma, muidu neid sanktsioneeritakse, nii nagu seadus ette näeb. Aga üks eriprogramm, mida me oleme kasutanud ja mida me hakkame laiendama, sest see on vajalik isikute sotsialiseerimiseks, on kinnipeetavate kohustuslik eesti keele õpe. Keeleoskus on tegelikult ükskõik millise inimese sotsialiseerimise eeldus ka tavaelus ning üldiselt on tarvilik see keeleõppekohustus kinnipeetavatele kehtestada.

14:54 Esimees Eiki Nestor

Jüri Adams, palun!

14:54 Jüri Adams

Härra minister! Ma arvatavasti ei väljenda mitte ainult enda, vaid kõikide vanemate ja n-ö teise valdkonna inimeste ühte põhiprobleemi. Me elame ajal, kui asutustel, teiste hulgas Justiitsministeeriumil, on pidevalt kombeks võtta kasutusele uut žargoonisõnavara, aga seda kuskil ei seletata, ei sõnaraamatutes ega kuskil. Teie ettekandes oli vähemalt kaks niisugust väljendit, mille täpset tähendust ma teada tahaksin. Kõigepealt, mis teeb vangistusest šokivangistuse? Teiseks, korduvalt kõlas väljend "ohtlik kalduvuskurjategija". Ma oletan, et see on mingisugune metsik tõlge mingist ingliskeelsest väljendist. Mis see tegelikult on? Mis on selle tähendus?

14:55 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Kumbki termin ei ole juriidiliselt või legaalkonstruktsioonina sisustatud, need on tõepoolest kriminaalsotsioloogilised terminid. Esimene termin "šokivangistus" väljendab seda, et mingi käitumise eest on ette nähtud lühiajaline kinnipidamine. Šokivangistuse pikkuse otsustab kohtunik. Aga see sõna "šokk" on siin sellepärast, et kui inimene on silmitsi selle sanktsiooniga, ta satub teise keskkonda, millega kahtlemata kaasneb stress ja eeldatav häbitunne, sest ta mõistab oma teo tagajärgi, siis see peaks isikut kallutama sellisest tegevusest tulevikus hoiduma. Loomulikult peaks see olema eelduseks, et teatud isikud, kes teavad, et neile võidakse seda vangistust potentsiaalselt kohaldada, edaspidi õigusvastasest tegevusest hoiduvad.

Aga hea küsija tõepoolest ei eksinud. "Ohtlik kalduvuskurjategija" on rahvusvaheline kriminaalsotsioloogiline mõiste. Seda sisustatakse nii, et selle alla lähevad isikud, kelle käitumuslik profiil on selline, et nad on retsidiivselt toime pannud ohtlikke isikuvastaseid kuritegusid, mida kirjeldatakse karistusseadustiku isikuvastaste süütegude peatükis (tapmine, vägistamine, kehavigastuse tekitamine). Teiseks on nende isikute potentsiaalne retsidiivsus äärmiselt suur. See potentsiaalne retsidiivsus ei ole lihtsalt hinnanguline väide, enamik arenenud õiguskultuuriga riike mõõdab kinnipeetute potentsiaalset retsidiivsust ja koostab selle kohta analüüse. Seal edasi võib öelda, et kui isiku potentsiaalne retsidiivsus on teatud testi alusel alla 40%, siis võiks see olla tema enne tähtaega vabastamise otsustamisel lähtekohaks. Kui isiku retsidiivsus on üle 80%, siis me võime eeldada, et ta ka tulevikus paneb sama tüüpi tegusid toime. Miks inimesed kuritegusid toime panevad, mis on see kuritegelik alge inimeses, see on väga keeruline õigussotsioloogiline probleem, mille üle vaidlevad mitmed koolkonnad. Siin on seosed olemas, aga nagu sotsiaalteadustes ikka, võib kvantitatiivuuringu põhjal tehtavate järelduste üle argumenteeritult vaielda.

14:58 Esimees Eiki Nestor

Peeter Ernits, palun!

14:58 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea minister! Rõõm kuulda, et kuritegevus väheneb, aga räägime nüüd seksuaalvahekorra lastega. 2015. aastal pandi lastega toime 27 suguakti, eelmise aasta nelja kuuga 28. Nii et kui samas tempos oleks jätkatud, oleks lõpparv võinud olla 74 ja oleks hiilgav rekord sündinud. 2015. aastal vägistati aasta jooksul 62 alaealist, eelmise aasta esimese nelja kuuga 32. Kui sama tempo oleks jätkunud, siis oleks taas sündinud võimas rekord – 93. Kas mullu sündis kaks uut hiilgavat rekordit, lastega toimepandud suguühete arv ja alaealiste vägistamiste arv, ja kui suured need arvud olid? Teiseks, kas kevadine aeg või esimene kvartal on kõige magusam aeg laste vägistamiseks ja kuidas selle aasta seis on, kui palju lapsi on jõutud ära vägistada ja kui mitu suguühet lastega toime panna?

14:59 Esimees Eiki Nestor

Austatud minister, üks hetk! Head Riigikogu liikmed, säilitame küsimusi esitades kuidagi ka väärikuse!

14:59 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh, hea küsija! Kui me vaatame üldiselt alaealiste vastu toimepandud seksuaalkuritegusid, siis näeme, et need moodustavad valdava osa kõigist seksuaalkuritegudest, mittevaldav osa

seksuaalkuritegudest on toime pandud täisealiste isikute vastu. Siin on ennekõike silmas peetud vägistamisi, nende osakaal on eri aastatel olnud 85–90%. Registreeritud seksuaalkuritegude arv püsib 500 lähedal, läinud aastal kukkus see 482-le. Aga küsijal on selles mõttes õigus, et eelmisel aastal suurenes alaealise ohvriga vägistamisjuhtumite arv 19 võrra ja samas vähenes täisealise ohvriga vägistamisjuhtude arv 28 võrra. 70% vägistamisjuhtudest olid sellised, kus kannatanuks oli alaealine. Kui me vaatame seksuaalse enesemääramise vastaseid süütegusid, siis näeme, et eri paragrahvides käsitletud süütegusid on olnud erinev arv: ühest süüteost kümneteni. Ma arvan, et kui vaadeldav aeg on nii lühike, siis ei saa ühes konkreetsetes paragrahvis käsitletud süütegude arvu lugeda n-ö trendi loovaks, kuna kõik need arvud on nii väikesed. See, millistel asjaoludel inimene kuriteo toime paneb või millistel asjaoludel kuritegu välja tuleb, sõltub konkreetsest juhtumist.

Ma ütlen nõnda, et sesoonset seost nende kuritegude puhul Justiitsministeerium eraldi analüüsinud ei ole või minu käsutuses sellist informatsiooni ei ole. Kui me kõneleme sellest, kes on seksuaalkuriteo ohver ja mis nägu on süüdlane, siis statistika järgi võib öelda, et süüdlane on tuttav inimene. Paraku on see nõnda, et tõenäosus langeda võhivõõra isiku toimepandava seksuaalkuriteo ohvriks ei ole küll olematu, aga uuringute järgi tuleb selgelt välja, et palju tõenäosem on see, et tegemist on sugulase või tuttavaga, isikuga, kes suudab võita ohvri usaldust ja kelle kuritegelik ambitsioon mingil hetkel areneb välja selleks koledaks teoks.

Nii et võib öelda, et üldise dünaamika põhjal ei olnud eelmine aasta üle-eelmise aastaga võrreldes plahvatuslikult erinev. Ühes valdkonnas oli +19 kuritegu ja teises valdkonnas –28. Ma ei julge teha järeldust, et see on mingisugune erakorraline trend. Iga sellise teo taga on inimese traagika, inimese haiget saamine. Aga paraku jääb see statistika ebatäpseks, kuna arvud on lihtsalt nii väikesed.

15:03 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Krista Aru!

15:03 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister, aitäh aruande ja küsimustele vastamise eest! Me oleme siin seda kõike arutanud ja vaadanud Eesti-keskselt. Eesti on aga osa Euroopast, osa maailmast. Kuidas on meil arenenud näiteks inimkaubanduse trendid? Kas meil on seda täheldatud? Kas piiriülene kuritegevus on Eestis muutunud või on see endine? Kuidas meil sellega on?

15:04 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! Ebaseaduslik inimkaubandus ei ole suurusjärgu võrra kasvanud, aga ennekõike on kasvavas trendis selline inimkaubandus, kui inimesi sokutatakse üle idapiiri. Inimkaubandus on õiguskaitseasutustele ehk politseile ja prokuratuurile üks selline teemaplokk, mida saab pidada n-ö roheliseks liiniks või prioriteediks. Inimkaubandus võib olla väga mitmesuunaline. Mis on inimkaubanduse puhul see märksõna? Isikul tekib mingi sõltuvus, mis saavutatakse kas ähvardamisega, mingisuguse soodustuse pakkumisega või lausa vägivallega. Igal juhul luuakse olukord, kus isik on surve all, ta ei ole enam oma otsustes vaba. Kui inimene on surve all, siis sunnitakse teda midagi tegema. On ka hüpoteetiline võimalus, et teda sunnitakse midagi mitte tegema, aga üldreeglina sunnitakse teda ikka mingile tegevusele, olgu see siis prostitutsioon, mingit laadi töötamine või midagi muud.

Inimkaubanduse vallas käivitasid Sotsiaalministeerium ja Justiitsministeerium koostöös selle aasta alul ühe teavituskampaania. Kõige levinum inimkaubandusliik, mille ohvriks Eesti inimesed langevad, on seotud töötamisega, kui inimene piltlikult öeldes satub sõltuvussuhtesse, talt võetakse pass ära, ta peab kuskil hommikust õhtuni töötama ja saab selle eest sandikopikaid. Ega siin muud lahendust ei olegi, kui et Eesti riik peab kaitsma oma inimesi ka välisriigis. Me oleme loonud infotelefoni, kuhu inimesed saavad helistada ja sellistest juhtumitest teada anda. Tegemist on kuriteoga, inimene ei pea ennast sellisel juhul tundma üksijäetuna.

Kas need juhtumid on sagenenud? Raporteerimiste arv on suurenenud. Inimesed on muutunud, nad on saanud oma õigustest teadlikumaks ja julgevad õiguskaitseorganite poole pöörduda. See on positiivne suund. Mul küll statistikat ei ole, aga ma teen oletuse, et pärast piiride avanemist 2004. aastal on selle poole inimpõlvega eeldatavasti paranenud ka inimeste arusaam, et enda eest tuleb seista. Kindlasti on ka riigil hoolsuskohustus neid teavitada ja kui inimest hakatakse alandama, püütakse lõksu ja muudetakse ohvriks, siis peab riik olema inimese kõrval. Keegi, kes on hädas, ei tohi meie maal tunda ennast üksi olevana.

15:06 Aseesimees Enn Eesmaa

Liina Kersna, palun!

15:07 Liina Kersna

Aitäh, hea juhataja! Austatud minister! Te ütlesite oma ettekandes, et meil tuleb senisest enam tähelepanu pöörata sellele, et nn roolijoodikud läheksid alkoholiravile. Peale selle soovite sellel aastal kasutusele võtta elektroonilised alkoholikontrolli seadmed. Me teame, et politsei teeb väga head tööd lähisuhtevägivalla tõrjumisel ja hoiab teraselt silma peal nendel peredel, kus on vägivalda olnud. Milliseid teenuseid riik pakub nendele inimestele, enamasti meestele, kes on kodus vägivaldsed? Kas võiks neile pakkuda – samamoodi nagu pakutakse ravi roolijoodikutele – viharavi ja miks mitte ka nende käitumist elektrooniliste seadmete abil kontrollida?

15:07 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! See on väga õigustatud küsimus. Ka perevägivalla puhul ei ole riigi hoolsuskohustus ju mitte asi iseeneses. Karistamine on abinõu. Mida me tahame saavutada? Me tahame saavutada, et inimene saaks elada väärikalt ja teda ei alandataks. Ma kas lugesin või kuulsin täna hommikul sellist lauset, et alkohol iseenesest ei põhjusta vägivalda, aga ta võtab maha inimese käitumiskontrollikeskused, mille tagajärjel alkohol vallandab vägivaldse käitumise ahela. Kui me kõneleme alkoholi tarbimise keelust lisamõjutussanksioonina, mida võiks kehtestada nendele isikutele, kes on süüdi mõistetud, siis ka kehtiva seaduse puhul tuleb öelda, et mis puudutab kriminaalhoolduse all olevale isikule kehtestatavat alkoholi tarvitamise keeldu, siis seda on võimalik määrata. Kas kriminaalpoliitiliselt peaks seda jõudsamalt tegema, nii et sellega kaasneks ka teraapiaprogrammis osalemine, et isik vabaneks sõltuvusest või saaks selle kontrolli alla? Ma arvan, et kindlasti on põhjust eri meetmeid hinnata. Ma arvan, et see on hea idee ja just selles vallas, mille kohta proua president kutsus meid üles ideid pakkuma. Ma luban, et ma ei suhtu sellesse lihtsalt nii, et ma kuulsin küsimust, vaid ma palun oma kolleegidel ministeeriumis seda analüüsida. Me tahame sel aastal käivitada ühe katseprogrammi, mis annaks võimaluse just nimelt ohvrite, naiste või ka meeste – neid on küll vähem – õigusnõustamiseks, et neil oleks kriminaalasja menetluses võimalik nõustajale tugineda. Ka siis, kui kriminaaljuhtumit ei ole, oleks neil võimalik saada õiguslikku informatsiooni oma positsiooni kohta ja samuti nõu, kuidas ühes või teises olukorras peaks käituma. Selle programmi me tahame lähiajal välja kuulutada. Me peame oluliseks, et seda tööd korraldaks mõni organisatsioon, millel on just nimelt perevägivalla ohvrite abistamise kogemusi.

15:10 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Helmen Kütt!

15:10 Helmen Kütt

Täna, austatud eesistuja! Lugupeetud justiitsminister, suur aitäh ülevaate eest ja küsimustele vastamisega selle teema laiendamise eest! Minu küsimus tulebki sellesama riigi õigusabi kohta, mis puudutab perevägivalla ohvrid. Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski on teinud justiitsministrile ettepaneku, et naistevastase vägivalla ja perevägivalla ohvritel oleks võimalik saada tasuta riigi õigusabi. Me kuulsime, et on plaanis käivitada katseprojekt. Kahtlemata toob see vahendeid juurde, aga see oleks väga selge sõnum ka vägivallatsejale. Samuti saaks nõrgem pool sõnumi, et riik teda kaitseb. Kas selle projekti käivitamise korral on loota, et 2018. aastal on see teenus olemas ja kõigile kättesaadav? Soovin lihtsalt teie seisukohta teada.

15:11 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! 1. jaanuaril 2017 jõustusid ohvriabi seaduse muudatused, mille mõtte on selles, et ka enne, kui kriminaalmenetlus on algatatud, on lähisuhtevägivalla ohvritel võimalik saada ohvriabiteenuseid, sh teatud ulatuses seda õiguslikku positsiooni puudutavat nõustamist. Meil on rakendamisel – ma loodan, et lähikuudel viiakse see ellu – üldine riigi esmase õigusnõustamise projekt, mis loomulikult ei ole väga kitsalt mõeldud perevägivalla ohvritele, aga annab tegelikult kõigis õigusharudes inimestele abi õigusnõustamise kujul ja abistab ka õigusliku sisuga dokumentide koostamisel. See õigusabi on oluline surve all või kaitsetumas positsioonis olevatele inimestele. Selle projekti me tahame lähiajal välja

kuulutada, ma loodan, et see toimub kuu jooksul. Konkreetselt selle valdkonnaga, perevägivald ohvrite abistamisega tegelevad organisatsioonid sellel avalikul konkursil küllap osalevad ja ma arvan, et see hakkab sellel aastal kindlasti tööle. Ma usun, et järeltõus, kui edukas see kõik on olnud, me teeme mitme aspekti koosmõju arvestades. Nagu ma ütlesin, me peame silmas üldist esmase õigusnõustamise reformi, 1. jaanuaril jõustunud ohvriabi seaduse muudatusi ja perevägivald ohvrite õigusnõustamise või õigusabi katseprojekti.

15:12 Aseesimees Enn Eesmaa

Henn Põlluaas.

15:12 Henn Põlluaas

Aitäh! Loomulikult teeb see meile head meelt, et kuritegude arv väheneb. Aga me teame, et aastate jooksul on väärtegude ja kuritegude vahelist piiri korduvalt nihutatud, eriti puudutab see omandivastaseid kuritegusid. Paljud teod, mis enne olid kuriteod, nüüd enam seda ei ole. Ilmselt seetõttu ei pöördutagi paljudel juhtudel politsei poole. Aga kui me vaatame neid väärtegusid, mis olid enne viimast muudatust kuriteod, ja arvestame ka neid kuritegudena, milline see statistiline pilt siis on? Kas kuritegude arv on vähenenud või on see kasvutendentsis?

15:13 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh! See on väga oluline küsimus, sest kui me võrdleme võrreldamatuid arve, siis on ju tegemist lihtsalt hämamisega. Kui me väidame, et dunaamika on üks, aga lähtealus muutub ahtamaks, siis dunaamika muutub. Kui me räägime üldisest sotsioloogilisest profiilist ja ütleme, et registreeritud kuritegude arv väheneb, siis ei ole meil põhjust luua illusiooni selle kohta, kes üldiselt kuritegusid toime panevad. Tõenäosus kuritegu toime panna on teatud demograafilise profiiliga inimestel väiksem ja teatud profiiliga inimestel suurem. Eakad naised üldiselt kurjategijate rühmas ei ole, paraku on selles rühmas noored mehed. Kui me vaatame viimase 15 aasta jooksul toimunud üldist väljarännet, siis näeme, et noorte meeste osakaal väljarändajate hulgas on eakate naistega võrreldes suurem. Paraku pannakse selles demograafilises rühmas kuritegusid toime, see on tõsiasi, aga need lähevad mõne teise riigi registrisse, olgu see siis Soome või mõni muu riik. Ma tahan öelda, et kindlasti tuleb lähteandmeid silmas pidada, aga need jäävad ikkagi veidike tinglikuks.

Õige on see, et 2015. aastal muudeti karistusseadustikku ning varavastaste väärtegude ja kuritegude piir, millele ka küsija tähelepanu juhtis, tõsteti 64 eurolt 200 eurole. Mul oli täpselt sama küsimus Justiitsministeeriumi ametnikele, et kui me liidame *summa summarum* kokku varavastased kuriteod ja väärteod, kas siis kogupott on sama ja me oleme lihtsalt nihutanud seda piiri. Ma võin öelda, et 2016. aastal – see on positiivne uudis – varavastaste süütegude ehk kuritegude ja väärtegude koguarv vähenes 15%. Teisisõnu, kuigi me nihutasime osa asju, mida politsei pidi seni registreerima kuritegudena, väärtegude hulka ja see arv suurenes, me siiski täheldasime, et kogu selle krempeli arv *summa summarum* kahanes, mis on positiivne. Üldine loogika on, et kui meil on menetluses selline hulk kriminaalasju, siis väga paljud neist menetletakse ära.

Ma tahan inimesi üles kutsuda, et nad ikkagi annaksid teada kuritegudest ja ka väärtegudest, mida nende vara vastu toime on pandud. Loomulikult on kuriteoliike, mis on väga peidetud. Näiteks, korruptsioon, mille puhul ohvrit ei olegi, ohver on avalik huvi või ühiskonna üldine moraal. Ka näiteks perevägivald kuriteod, mille puhul on ohvri jätkuva sõltuvussuhte tõttu valmidus neist teada anda väga vähene. On paraku ka teistpidiseid juhtumeid: väärtegudest võivad inimesed paljudel juhtudel mitte teada anda, sest nad ei usu, et kurjategija leitakse, nad lihtsalt löövad käega. Minu sõnum on küll selline, et kui on toime pandud õigusvastane tegu, siis inimesed peaksid kindlasti pöörduma õiguskaitseorganite poole. See on üldise õigusrahu huvides.

15:17 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Barbi Pilvre!

15:17 Barbi Pilvre

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Austatud minister! Kas on olnud jutuks ka alkoholismi sundravi teatud juhtudel, näiteks liiklushuligaanide või perevägivallatsejate puhul, kas või pereliikmete soovitusel? Kas see on kõne all olnud?

15:17 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Seda teemat on aeg-ajalt ikka puudutatud. Ekspertide üldine arusaam – see puudutab ükskõik millisest sõltuvusest vabanemise programme – ja lähtekoht on selline, et inimese ees võib olla küll selline valik, et alternatiiv on mingi muu karistus, aga et ravil mingitki tulemust oleks, peab inimene selle valiku langetama ise. See on erialainimeste tõdemus, mida mina olen kuulnud. Kui ravi on inimesele piltlikult öeldes lihtsalt karistus, ta istub, jalg üle põlve, ning piinleb neid viinapitsi ja keelava käe plakateid vaadates, siis ei ole sellel soovitud tulemust. Me tahame mõjutada isiksust, et inimene tõukuks oma senisest käitumisjoonest. Ekspertide hinnang on selline, et ükskõik millised on välised asjaolud – inimene võib olla ka silmakirjalik, ta tahab saada kergemat karistust või mida iganes –, inimesel peab olema vabatahtlik valmidus. Kui inimene on nagu kits purde juures, teda lohistatakse ketiga ravile, aga tema pigistab silmad kinni ja ignoreerib seda kõike, siis sellel vaevalt tulemust on. Ma tahan öelda, et kehtivas õiguses on täiesti legitiimse lisakaristusena olemas ka alkoholi tarvitamise keeld. Ka sellesamas roolijoodikute tõkestamist käsitlevas seaduseelnõus, mis parlamendi menetluses on ja mida õiguskomisjon hakkab homme arutama, on sees see, et teatud süütegude puhul tuleb tuvastada isiku alkoholisõltuvus. Ennekõike on silmas peetud retsidiivseid roolijoodikuid. Lähtekoht on see, et on objektiivselt teada, et tegemist on sõltlasega. See ei ole nii, et kohtunik oma tarkusest oskab seda peale vaadates öelda või keegi suudab hinnata, et näed, ta on ennast ära joonud või nii. Loomulikult, seda saab teha jällegi ainult selliste meetodikate alusel, mis on tõenduspõhised.

15:20 Aseesimees Enn Eesmaa

Jürgen Ligi, palun!

15:20 Jürgen Ligi

Aitäh! Kuritegevuse vähenemine on üks paljudest näitajatest, mille põhjal võib öelda, et Eesti paigalseisust rääkimine on ise kuritegelik. Ühiskond on muutunud küpsemaks ja riik on kindlasti olnud ka selles vallas edukas. Aga minu küsimus on statistika kohta. Kas ka demograafiline seis seda analüütikute hinnangul kuidagi mõjutab, kas nende riskantsemate vanusegruppide nihkumine on üks tegureid, mida välja tuuakse?

15:20 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Absoluutselt. Ma ütlesin ka härra Põlluaasa küsimusele vastates, et üks kategooria on registreeritud kuriteod kui nähtus. On selge, et kui Eesti rahvaarv oleks kaks miljonit inimest, siis oleks registreeritud kuritegusid tõenäoliselt rohkem. Kui rahvast on poole võrra vähem, siis on poole võrra vähem ka registreeritud kuritegusid. See rühm, kes kuritegusid toime paneb, on üldiselt noored mehed. See puudutab eriti isikuvastaseid kuritegusid. Valgekraeline kuritegevus on rohkem omane vanematele meestele. Naistele on kuriteod kõige vähem omased, nemad eelistavad õiguskuulekamata elu elada. Selle üle võib arutleda. Jah, mehed ja naised on erinevad. Õiguskuulekas hoiak on erinev, me näeme seda ka kuritegevuse statistikas. Selle koha pealt on demograafiliste gruppide statistika olemas. Aga kui vaadata vanusegruppe, siis on ju selge, et riskikäitumise teine pool on riskide tekitamine teistele inimestele. See on nüüd sama küsimus, mille esitas härra Adams. Millest tuleneb inimese kuritegelik käitumine, kas testosterooni kõrge tasemest või kaaslastest, kes teda mõjutavad? Paraku on suur osa sellest inimrühmast töömigratsiooni tulemusena välismaal. Aga ega need kuriteod toime panemata ei jää, neid pannakse toime, aga need lähevad mõne teise, meile sõbraliku välisriigi registrisse. Aga seisak on muidugi oluline küsimus. Me näeme, et seisak ohtlike kalduvuskurjategijate puhul tegelikult eksisteerib. Ei ole midagi öelda, see vabaduse ja vangla vahel tiirlevate isikute ring muutub ahtamaks. Me mõeldame retsidiivsust selle alusel, kui palju on isikuid, kellele on pärast vanglast vabanemist järgmise 12 kuu jooksul süüdistus esitatud. Neid on umbes 40%. Loomulikult ei väljenda see üldretsidiivsust sotsioloogilises mõttes. See on väga väike rühm, kelle puhul järgmise 12 kuu jooksul on kuritegu tuvastatud ja saab väita, et just see inimene on selle toime pannud. Tegelikult on neid inimesi ikkagi paraku üle 60%. Me võime öelda, et inimesed, kes on praegu vanglas, on seal sageli juba

varem olnud. Tõenäoline on ka see, et nad satuvad vangistusasutusse uuesti. Selle rühma n-ö ohutustamine on kindlasti üks kriminaalpoliitika ülesandeid.

15:23 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur tänu, austatud minister! Teile rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised, millest saavad osa võtta fraktsioonide volitatud esindajad. Eesti Keskerakonna fraktsiooni nimel Jaanus Karilaid.

15:23 Jaanus Karilaid

Head kolleegid! Kõigepealt tunnustan ma justiitsminister Urmas Reinsalu selle eest, et see võimaluste aken, mis on koos uue koalitsiooniga tekkinud, on ka kohe kasutamist leidmas. Aga peab tunnustama ka varasemat poliitikat. Tõesti, varavastaste ja raskete isikuvastaste kuritegude arv on vähenenud. See on fakt, siin on toimunud edasiliikumine. Rõõm on kuulda, et registreeritud kuritegude arv väheneb jätkuvalt. 2016. aastal vähenes registreeritud kuritegude arv peaaegu 3500 kuriteo võrra ehk 11%. Tõhusust saamegi hinnata kuritegevuse vähendamise ning kuritegude ennetamise kaudu. Kriminaalpoliitika arengusuundade 2016. aasta aruandes on märgitud, et registreeritud korruptsioonikuritegude arv pole iialgi nii suur olnud: 2016. aastal registreeriti üle 500 korruptsioonikuriteo. Pean aga oluliseks korruptsioonivastase võitluse efektiivsust. Karistusõigust tuleb just kohalike omavalitsuste korruptsioonijuhtumite korral ühetaolisemalt ja õiglasemalt kohaldada. Ma ei hakka seda pikkade näidetega ilmestama, aga ütlen, et ühes Harjumaa omavalitsuses, mille kohta tehtud Riigikontrolli raportit ka parlamendile septembris tutvustati, tuvastati olulisi rikkumisi, aga sinna see kõik millegipärast jäigi. Miks?

Midagi rõõmustavat pole ka narkootikumide leviku ja tarvitamise vastaste meetmete puhul. Karistused narkokuritegude eest on ranged, kuid probleemiga tegelemiseks ei piisa üksnes sanktsioonimäärast karistusseadustiku eriosas. Narkootikumide tarvitamine on paraku sotsiaalne probleem, millega tuleb tegelda Justiitsministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi ja Siseministeeriumi koostöös. Seni on see koostöö olnud siiski puudulik.

Homme on õiguskomisjonis arutelu all veel üks sõlmprobleem. Võitlus patoloogiliste roolijoodikutega pole samuti siiani piisavalt tõhus olnud. Homme on õiguskomisjonis Riigikohtu, prokuratuuri ja Justiitsministeeriumi kokkulepitud tekst laua peal. Me loodame leida selge lahenduskäigu, mille saaks ühiskonnale edastada.

Aga ma toon välja ka probleemsed kohad, kus edasiliikumist pole näha olnud või kus me ootaksime palju kiiremaid arenguid. Esimene märksõna on rahapesu ja Eesti kui transiitmaa. Siin on näitajad kurvapoolsed ja peab küsima, miks see niimoodi on. Teiseks, perevägivald on ikka liiga varjatud probleem, kuigi president on toonud selle jõuliselt esile ja lubanud igas presidendi aastapäevakõnes sellele tähelepanu pöörata, kui edasiliikumist ei ole. Ka siin on Sotsiaalministeeriumi ja Justiitsministeeriumi koostöö olnud ebaefektiivne. Kolmandaks, narkokuritegevus. Fentanüüli peetakse ikka veel Eesti rahvusuiumastiks. Teine märksõna on GHB, ka siin ei ole piisavalt tõhusaid meetmeid võetud. Neljandaks, korruptsioonivastane võitlus pole veel piisav. Oleme näinud ka parlamendis mitmeid erikomisjone, üks tuntumaid neist on olnud Tallinna Sadama uurimisega tegelev komisjon, kus olid nii loogilised põhjused kui ka faktilised andmed teada, aga otsad kadusid ikkagi vette. Me ei suutnud leida vastutajat. Me nägime, et maksumaksja raha on selgelt kuritarvitatud, aga me ei suutnud leida poliitilist vastutajat. Kindlasti ei peaks see niimoodi jääma. Viies, alakäsitletud teema ... Lisaaega palun!

15:28 Aseesimees Enn Eesmaa

Kolm minutit aega juurde.

15:28 Jaanus Karilaid

Nii palju polegi vaja. Viiendaks üks alakäsitletud teema, see on erasektori korruptsioon. See teema pole saanud piisavalt palju tähelepanu. Kas selleks tõesti ei ole ressursse või ei ole see olnud meie poliitilises päevakorras? Kui me räägime, et avalik sektor peab olema läbipaistev, siis ei ole võimalik seda vaadata erasektorist lahutatuna. See kõik on üks tervik ja ma arvan, et erasektori korruptsiooniteema vajab rohkem tähelepanu.

Loomulikult on vaja palju teha ennetustegevuses, karistuste proportsionaalsuse saavutamisel ja ametkondade pädevuse arendamisel. Aga nagu ma alguses nimetasin, on justiitsminister kasutanud uut võimaluste akent. Ma vaatan seetõttu lähitulevikku positiivselt. Aitäh!

15:29 Aseesimees Enn Eesmaa

Raivo Aeg IRL-i esindajana, palun!

15:29 Raivo Aeg

Head kolleegid! Hea eesistuja! Juba üsna mitu aastat on just nimelt Justiitsministeerium olnud vastutav kriminaalpoliitika kujundamise ja kuritegevusvastase võitluse meetodite planeerimise eest. Tundub, et omaaegne otsus oli suhteliselt pädev ja Justiitsministeerium on selle tööga suurepäraselt hakkama saanud. Nagu me ministri ettekandest kuulsime, on kuritegevus vähenenud juba aastaid. Viimasel aastal ka, tõepoolest, vähenes see üle 10%. Kui aga vaadata natuke detailsemalt, mis on selle põhjus, siis selgub, et eks see vähenemine ole suuresti tekkinud just varavastaste kuritegude väiksema arvu tõttu ja viimase aasta näitajate põhjal võib öelda, et ka alaealiste kuritegevuse vähenemise tõttu. Samas on isikuvastaste vägivallakuritegudega olnud seis stabiilne, me tammume paigal. Ametialaste kuritegude ja lähisuhtevägivalda kuritegude arv on isegi suurenenud. Loomulikult on väga tervitatav ja teeb head meelt see, et uurimuste järgi on inimeste hirm kuritegevuse ees aasta-aastalt vähenenud, kümne aastaga suisa kümme korda. Kui kümme aastat tagasi oli nende osakaal, kes pidasid peamiseks mureks kuritegevust, 45% piirimail, siis nüüd on neid juba alla 5%.

Paratamatult tuleb aga alati küsida, kas kõik on ikka hästi. Kuue aastaga on Politsei- ja Piirivalveameti töötajaskonda vähendatud tuhande inimese võrra, see on ühes prefektuuris töötavate inimeste arv. Mäletame politseis mõni aasta tagasi vaidlusi tekitanud muudatust, kui piirkonnapolitseinike arvu drastiliselt vähendati. Nüüd on plaan nende arvu jälle suurendada, aga siis oli enamikus maakondades neid kolm kuni viis. Põhjus oli loomulikult rahaliste ressursside vähesus. Kuid vaatamata sellele, et ressursid on vähenenud, on Politsei- ja Piirivalveamet oma ülesannetega kuritegevusvastases võitluses ja kuritegevuse ennetamisel minu meelest päris hästi hakkama saanud. Nende inimeste ees tuleb müts maha võtta.

Ressursside vähenemise tõttu tekitab üks asi minus hirmu. Küllaltki palju on räägitud, et politseil on ressursse vähemaks jäänud ja ta ei jõuagi enam kõigi asjadega tegelda. Seetõttu kodanikud, kes on langenud mõne väiksema varguse või muu varavastase kuriteo ohvriks, lihtsalt ei teata sellest enam, sest nad teavad, et politseil selliste asjade uurimiseks ressursse ei ole. Tagajärg on aga see, et riik tegelikult ei tea, kui suur see kuritegevuse levik siiski on.

Siin oli juttu ka sellest, et õige pea, 2018. aastal, lõpeb nende arengusuundade kehtimise aeg ära ning Justiitsministeeriumil ja Riigikogul tuleb hakata välja töötama uusi suundi. Mis on põhilised aspektid, millele tuleks selles uues dokumendis erilist tähelepanu pöörata? Minu arvates tuleb tähelepanu alla võtta kuritegevus nõrgemate ühiskonnaliikmete vastu, ma pean silmas eeskätt laste väärkohtlemist ja lähisuhtevägivalda. Selliste asjade vastu tuleb võidelda korrakaitsete, kriminaalpoliitiliste ja sotsiaalpoliitiliste meetmetega, see töö peab moodustama terviku, neid asju ei saa lahutada.

Üks kuritegevuse liik, mille tõttu me kaotame väga palju inimelusid ja tekib väga palju vigastusi, on liiklussüüteo. Politsei paneb aasta jooksul puhuma umbes 800 000 juhti ja 8000 ehk 1% neist on joobeseisundis, mis tähendab, et iga päev on tuhanded ja tuhanded autojuhid meie teedel joobes. Ma palun ka aega juurde!

15:34 Aseesimees Enn Eesmaa

Kolm minutit lisaaega.

15:34 Raivo Aeg

Loomulikult, ka siin on pilt paranenud. Kui kümmekond aastat tagasi hakati selle kohta statistikat tegema, siis oli joobes juhtide osatähtsus 3% piirimail, nüüd on see 1%. Selle üle saab rõõmu tunda, aga sellega ei saa siiski mitte rahul olla. 2016. aastal hukkus liikluses 76 inimest, kusjuures ainult viiel korral, st 6%-l juhtudest, oli süüdi joobes juht. Vigastada sai 1799 inimest, neist 200 joobes juhi süül. Nii et me peame loomulikult palju panustama võitlusesse joobes olekus sõidukijuhtimisega, aga arvuliselt vaadates on palju suurem probleem ikkagi puhtalt hoolimatus, liiklushuligaansus. See ei tohi jääda tagaplaanile, kui me tõstame esiplaanile võitluse joobes juhtidega.

Räägin ka korruptsioonikuritegudest. See on üks kõige ohtlikumaid kuriteoliike üldse. Nagu me nägime, viimasel aastal oli siin näha kuritegude arvu kasvu, seda võib-olla küll ühe laiaulatusliku juhtumi tõttu. Aga ikkagi võib minu arvates korruptsioonikuritegude arvu kasvu üle praegu veel pigem rõõmustada, sest see näitab, et ametiasutused, kellele see on ülesandeks pandud, võtavad oma tööd tõsiselt. Korruptsioon on selline kuritegu, mis ohustab tunduvalt riigi julgeolekut, rahvusvahelist usaldusväärsust ning rahvusvahelist ja riigisisest konkurentsivõimet. Kõige olulisem on, et see võib põhjustada riigi enda elanike õiguskuulekuse n-ö murdumist, sest annab väga halba eeskuju. Alles hiljuti kuulasime julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjonis vanglate asekancleri härra Kama aruannet. Ta tõi välja, et Eesti on vangide arvu poolest Euroopa Liidus halvas mõttes esirinnas, me oleme Läti ja Leedu järel kolmandal kohal. Aga ma arvan, et nii palju tähelepanu ei peaks pöörama mitte sellele, kuidas me saaksime vange vanglast vabastada ja kui palju neile jalavõrusid tuleks panna, vaid rohkem tuleks tähelepanu pöörata sellele, kuidas edaspidi vähem inimesi vanglasse satuks ja niimoodi saaks siis hakata vangide arvu allapoole tooma. Kuid loomulikult tuleb tegelda ka rehabilitatsiooniga ja nendega, kes vanglast vabanevad, et nad sulanduksid ühiskonda ja saaksid oma eluga seal hakkama, kuigi palju rohkem tuleb tegelda ikkagi ennetustegevusega. Ma olen mitu korda ka õiguskomisjoni liikmena välja toonud seda muret, et piisavalt ei pöörata tähelepanu kannatanute kaitsele. Meil on väga hästi kaitstud kurjategijad, kahtlustatavad ja süüdistatavad, kellel on igasugused õigused, aga kannatanud jäävad pahatihti kaitsest ilma. Viimase asjana tahan markeerida veel seda, mis kuulub otseselt Justiitsministeeriumi valitsemisalasse, nimelt peab kohtupidamine olema kiirem ja tõhusam, selleks et ka karistuspraktika muutuks kiiremaks, tõhusamaks ja vahetumaks. Aitäh!

15:37 Aseesimees Enn Eesmaa

Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel Liisa Oviir, palun!

15:38 Liisa Oviir

Lugupeetud eesistuja! Austatud minister! Head kolleegid! Kriminaalpoliitika on mõiste, mis ilmselt ei kõneta just väga paljusid inimesi meie ümber. Mis on korralikul inimesel tegemist kriminaalpoliitikaga, sest see on ju miski, mis reguleerib vaid kriminaalide elu! See arvamus on absoluutselt vale. Kriminaalpoliitika mõjutab meie kõigi elu ja seetõttu on selle tähtsust võimatu üle hinnata. Edukas kriminaalpoliitika, seal prioriteetsete suundade valimine ja veelgi enam nende elluviimine vähendab kuritegevust ja suurendab nii meist igaühe turvatunnet. Edukas kriminaalpoliitika tagab, et ohvri õigused oleksid kaitstud ning menetlused oleksid tehtud optimaalse ajaga ja kaitstes kõigi osaliste, aga eelkõige kannatanu õigusi, nii et menetluse käigus säiliks inimväärikus. Edukas kriminaalpoliitika võtab arvesse inimeste õiglustunnet ja tagab, et süüteod saavad adekvaatse hinnangu ning nendega tekitatud kahjud hüvitatakse. Ta tagab ka selle, et õigusrikkujatega tegeldakse, et parandada nende õiguskuulekust ja niimoodi lõppastmes suurendada ühiskonna turvatunnet. 2010. aastal kinnitatud "Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018" tõstavad esile eelkõige nelja valdkonda: alaealiste kuritegevuse ennetamine, korduvkuritegude ennetamine, isikuvastaste kuritegude ennetamine ning organiseeritud ja raske peitkuritegevuse ennetamine. Viimase teema alla läheb ka küberkuritegevus. Minister mainis oma ettekandes möödunud aasta fookusteemadena ohtlikke kurjategijaid, joobes juhte ja alaealisi õigusrikkujaid ning ka kuriteoohvrite toetamist ja kaitset. Ma tänan ministrit ettekande eest! Ettekandes oli mitmeid rõõmustavaid momente, näiteks registreeritud kuritegevuse vähenemine, aga ka see, et Eesti inimesed seda kuritegevuse vähenemist tajuvad. Aga liiga palju oli ka häirivat, näiteks korruptsioonikuritegude arvu suurenemine. Loomulikult on sellele võimalik leida põhjendusi, aga see ei muuda asjaolu, et korruptsioon on alati ohuks riigi julgeolekule. Korruptsiooni puhul peab valitsema nulltolerants. Suisa šokeerivalt mõjus info, et kolmandik Eesti 13–16-aastastest lastest on kogenud seksuaalset väärkohtlemist. Kolmandik! Asjakohased olid viited seksuaalse väärkohtlemise mõjust lapse arengule ning tänuväärsed on toetavad meetmed, nagu näiteks lapse küsitlemise käsiraamat ja lastemajade projekt, aga tuleb tõdeda, et sellest on vähe. Laste seksuaalse väärkohtlemise ulatuse pärast Eestis tuleb lüüa kõvasti häirekella. See on koht, kus tuleb jõuda põhjusteni ja sealt edasi tuleb koostada eraldi ennetuskava, et suurendada laste, õpetajate ja ka vanemate teadlikkust sellest, kuidas tunda ära ohusituatsioone, kuidas märgata hätta sattunut ja kuidas toimida juba toimunud väärkohtlemise korral. See on valdkond, mis vajab väga mitme ministeeriumi koostööd. Peale Justiitsministeeriumi peavad

kindlasti olema kaasatud Siseministeerium, Sotsiaalministeerium ning Haridus- ja Teadusministeerium. Aga palun tehke seda kohe! Ma olen kindel, et kõik minu kolleegid Riigikogus soovivad ülevaadet sellest, mida me riigina teeme, selleks et kõne all olev kuriteoliik hakkaks kiiresti vähenema. Ma usun, et see peab olema meie üks prioriteetidest.

Soovin juhtida tähelepanu, et ministri ettekandes nimetati vähemalt kahes kohas ministeeriumi soovi kehtestada kohustuslik karistus. Arvestades võimude lahususe printsiipi ja kohtute suveräänsust, tuleb kohtule karistuse ettekirjutamist väga põhjalikult kaaluda. Elu on alati kirjum kui seadus. See on ka kohtute kaalutlusõiguse üks sisulisi põhjuseid.

Ma palun lisaaga!

15:42 Aseesimees Enn Eesmaa

Lisaaeg.

15:42 Liisa Oviir

Me eeldame, et enne kui selline ettepanek formeerub reaalseks normiks, on tehtud põhjalik analüüs ja selle otsuse tegemisse on olnud kaasatud ka kohtunikud.

Mõni teema jäi ettekandes kahjuks käsitlemata. Meie digiühiskonna kiire arengu tõttu on paratamatult tekkinud uued kuriteoliigid. Näiteks, teise isiku identiteedi kasutamine, mis valdavalt toimub kübersfääris ning seega on see selline kuritegu, millega võitlemine on üks meie prioriteete. Viimase viie aasta jooksul on selliste juhtumite arv enam kui kahekordistunud, kuid ettekandes jäi see teema kahjuks käsitlemata. Käsitlemata jäi ka kuritegevuse regionaalne aspekt. Meil on väga häid näiteid piirkondade kohta, kus kuritegevus on oluliselt vähenenud. Paraku on ka vastupidiseid näiteid. Näiteks on Ida-Virumaal kuritegevus kasvanud, eelkõige on sagenenud kehaline väärkohtlemine. Millised on ministeeriumi järeldused ja need meetmed, mis reaalselt seda kasvu tõkestaksid?

Lõpetuseks üks asi veel. Minister ütles oma kõne alustuseks, et kuriteoohvrite toetamine ja kaitse oli 2016. aastal nende prioriteet. Riigi peaprokuröri sõnutsi leiti eelmisel aastal kahtlustatavate ja süüdistatavate põhiõiguste kaitseks miljon eurot. Samas jäi ohvrite direktiivi sätete järgne kannatanu põhiõiguste kaitse aga täiesti rahastuseta. Kui kahtlustatav satub menetlusse sageli oma valiku, eelkõige süüteo kordasaatmise tõttu, siis kannatanu puhul see ju nii ei ole. Seega, kui piiratud ressursside tõttu tuleb paratamatult teha valikuid, siis peavad prioriteediks olema kannatanud, mitte kahtlustatavad. Ministri! aga jõudu tööle! Aitäh!

15:44 Aseesimees Enn Eesmaa

Eesti Vabaerakonna fraktsiooni nimel Külliki Kübarsepp, palun! Kolm minutit lisaaga.

15:44 Külliki Kübarsepp

Hea aseesimees! Head kohalviibijad! Minu tähelepanekud on kantud pigem kriitilisemast noodist. Esiteks teeb murelikuks see, et teema ei jõudnud komisjoni küllalt varakult, seetõttu ei saanud anda ministri sisendeid, mis oleksid selle ettekande kindlasti sisukamaks teinud. Eile suudeti kaheksa minuti jooksul konstateerida, et kõne on olemas, aga ei olnud lisamaterjale, mis tänaseks on siiski mingil määral saabunud. See ei ole piisav, et saaks anda ministri sisulist tagasisidet.

Tõesti, täna käsitleti vaid ühte kimpu kuriteoliike. Oleks tõesti soovinud veel kuulda majanduskuritegevusest, mida Vabaerakonna fraktsiooni eestvõttel on paar korda siin saalis käsitletud. Maailmas kütab järjest enam kirgi ja tõmbab endale tähelepanu selline kuritegevusliik nagu küberkuritegevus, mida on mõnel juhul defineeritud isegi mõne vaenuliku riigi või tema käsilaste tegevusena.

Me teame, et ministeerium on teinud karistusseadustiku revisjoni. Seetõttu oleks täna tahtnud kuulda, milline on olnud seadusmuudatuste mõju ühele või teisele kuriteoliigile ja kas need muudatused on täitnud oma eesmärgi. Loomulikult oleks olnud tore kuulata ja hinnata, missugune on olnud politsei, prokuratuuri, kohtute ja vanglate tegevus, milline on olnud nende koormus eesmärkide saavutamisel ning kas ja millisel määral oleks vaja mingeid ressursse ümber paigutada ning eesmärgi üle vaadata. Me markeerisime oma küsimustes ära, et vangide enne tähtaega vabastamine vajab kindlasti palju põhjalikumalt eeltööd, enne kui saaks ühiskonnale öelda, et seda hakatakse kohe täna tegema. See tekitab asjatut paanikat. Seetõttu on väga oluline kaasata siin Sotsiaalministeeriumi ja kohalikke omavalitsusi. Järjest enam kõlab ühiskonnas märksõna "kogukond". Just kogukonda võiks ette

valmistada selleks, et aidata neid inimesi tagasi normaalsesse ellu.

Ootaks justiitsministrilt ka analüüsi, kas menetlusnormid on paigas ning kas toimub tõrgeteta ja tõhus menetlemine või on veel kuskile vaja seaduste või määrustega appi minna. Loomulikult mängib peale Eestis toimuva järjest enam rolli ka see, mis toimub Euroopas. Krista Aru just viitas siin, milline on Euroopas toimuva, näiteks immigratsiooni mõju. Me peame vaatame kogu seda teemat laiemalt. Veidikene palju oli ettekanne kreenis tagajärgedega võitlemise poole, palju vähem räägiti ennetustegevusest. Oleks tahtnud kuulda hariduse ja huvihariduse rollist. Lapsest peale peaks andma inimesele teada, et kuritegelik eluviis ei ole see, mis teda elus edasi viib, vaid see viib teda arengus väga palju tagasi.

Jälle retooriline küsimus: kui kuritegevus statistiliselt väheneb, kas siis seetõttu on võimalik vaadata üle ka ressursse, mistõttu saaks näiteks kohtunike, prokuröride ja politseinike palgafondi suurendada? Kas meil on täna võimalik sellele küsimusele vastust anda?

Me oleme komisjonis eriti joobes juhtide teemat käsitledes markeerinud asjaolu, et me püüame küll jõuda statistiliste andmete poolest heaoluriikidele väga lähedale, kuid meil on mingi kultuuriline mentaliteet, mis seda hästi ei luba. Toon siin näiteks joomiskultuuri või korruptsiooni tajumise. Selles, et korruptsioonikuritegude arv on suurenenud, on positiivset niipalju, et me näeme praegu tulemust. Paar aastat tagasi lisati korruptsiooni uurimisse ressursse. See on positiivne. Nüüd me peaksime endalt ühte asja küsima, ka erakonnad peaksid seda tegema. Ettekandes oli viidatud, et inimesed tajuvad, nagu seadusi ostetaks.

Viimane ehe näide, mis ühiskonnast läbi käis, oli kobareelnõu raames kõne all olnud toetuste tõstmise teema. Selliseid asju ei tohiks juhtuda ja erakonnad peaksid endale teadvustama, millised on need tegevused, mida tuleks vältida. Ka joobes juhtimist käsitleva eelnõu kohta toon ma välja, et tegelikult ei ole ministeerium algprobleemi arutamisse kaasanud eksperte ega praktikuid (advokaadid, prokurörid, kohtunikud). Ekspertide lähenemine on selline, et neile on oluline inimene ree peale tagasi tuua, mitte niivõrd kedagi karistada. Nad näevad ka erinevaid lahendusi, aga mulle kahjuks tundub, et ministeerium näeb asju ühetaoliselt. Jääb mulje, nagu elaks ministeerium mingis mullis, mitte päris ühiskonnas.

Loodetavasti võib minister tulevikus vastata, kuidas arengusuundade kava täitmine on läinud, millised on olnud takistused ja millised on võimalikud lahendused nende ületamiseks. Ma esitan veel ainult sellise provokatiivse sõnumi, et ma kirjutan kindlasti alla Raivo Aegi ettekandele, ja loodan, et minister kaasab teda oma ajutrusti. Aitäh!

15:52 Aseesimees Enn Eesmaa

Minister on soovinud saada lõppsõna, selleks on tal kodu- ja töökorra seaduse § 71 alusel täielik õigus. Palun!

15:52 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh asjalike tähelepanekute eest ja ka asjaliku kriitika eest! Tõepoolest, eile oli seda aega kaheksa minutit. Aga kindlasti oli oluline ka vabadussõjalaste rehabiliteerimise probleemi ja sellega seotud ajaloolise konteksti avamine, millega komisjon pikalt tegeles. Ega mineviku eest ei pääse ei inimene, kes on õigusvastaseid tegusid toime pannud, ega ka ükski rahvas või riik.

Aga küsimused olid proua Kübarsepal väga head ja konkreetsed. Kas menetluskord on paigas, kui me räägime kriminaalmenetlusest, ammugi veel muust õiguskorrast? Ei ole paigas. Kriminaalmenetluse revisjon on praegu Justiitsministeeriumis käimas. See menetlus on liiga paindumatu ja bürokraatlik ning me töötame koos praktikutega, et muuta seda tõhusamaks ja efektiivsemaks, kuid loomulikult ei tee mööndusi isikute põhiõiguste tagamisel.

Mis puudutab ressursse ja seda, et kui registreeritud kuritegevust on vähem, kas siis on õigusasutuste koormus väiksem ja vabanevaid ressursse saaks kasutada kas inimeste palga tõstmiseks või võiks seda raha kuhugi mujale suunata või lihtsalt kokku hoida, siis me paradoksaalsel moel näeme, et viimase kümne aasta jooksul on inimestele meeldinud kohtus käia ehk kohtusse on kriminaalmenetluse asju jõudnud rohkem. Tegelikult töötavad ka õiguskaitseasutused efektiivsemalt. Üks asi on registreeritud kuritegu. Asi seda nüüd registreerida, kirja panna ei ole, et näed, niisugune asi juhtus. Küsimus on aga selles, et tuleb tõde tuvastada ehk aru saada, mis tegelikult juhtus. See on tähtis. Tsiviilasjade arv on suurenenud lausa üle kahe korra. Rahvaarv paraku vähenes, seal on negatiivne trend, aga alles on jäänud inimeste soov õigust taga nõuda, eriti just tsiviil- ja haldusasjad on suuresti kasvavas

dünaamikas.

Mis puudutab kohustuslikku vangistust, mida mainis proua Oviir, siis ka Riigikohtu esimees on öelnud, et ühiskondlike hinnangute andmine on seadusandja pädevuses. Seda pädevust ei saa kohtud endale võtta ja nende kompetentsi see ei kuulu. Ma arvan, et oleks vastutustundetu asetada see, mida me ootame konkreetselt sanktsioonilt, kohtunike õlgadele. Millest on täna juttu? 2013. aastal võttis parlament vastu ühe teatud seaduse. Tavamõistuse järgi on ühiskonnas aru saadud nii, et kui sa oled tingimisi karistatud ja paned karistusaja jooksul toime uue kuriteo, siis see varasem tingimisi karistus pööratakse täitmisele. Oluline on see sõna "tingimisi", ollakse n-ö ehku peale vabaduses.

2013. aastal muudeti see asi pigem tagurpidiseks. Teisisõnu, toodi sisse üsnagi ähmases sõnastuses kataloog-juhtumid, kui tingimisi karistust ellu ei viida. Seega, tingimisi karistuse ajal uue kuriteo toimepanemine ei too praegu üldreeglina kaasa varasema karistuse realiseerimist, kui me räägime näiteks joobes juhtidest. Küsimus ei ole siin kohtuniku vabaduse ahendamises õigusemõistmisel. Küsimus on selles, et parlament täiesti teadlikult 2013. aastal laiendas seda kataloogi, millal tingimisi karistust ei kohaldata. Minu meelest on mõistlik asetada see – see on seadusandja valik – n-ö ratsionaalsematesse proportsioonidesse.

Siin puudutati eri institutsioonide koostööd. Kriminaalpoliitika tööriistad on tegelikult konkreetsed valdkonnapolitiikad. Kriminaalpoliitika üldistusjõud – see selgub, kui seda dokumenti vaadata – on ju äärmiselt suur. Dokument on lühike ega ole kindlasti tegevuskava, see on pigem heas mõttes akadeemilises vormis suunis. Kuid selle alla kuuluvad korruptsioonivastane strateegia, vägivalla ennetamise arengukava, uimastivastane kava ja muud valdkondlikud alaprogrammid, millest osa koordineerib Justiitsministeerium, osa Siseministeerium ja osa Sotsiaalministeerium. Oluline on, et need institutsioonid omavahel hammasrataste kombel koostööd teeksid, nagu üle-eelmine kõneleja mainis. Jõudu kõigile ja veel kord aitäh märkuste eest!

15:57 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud kolleegid, sulgen läbirääkimised ja lõpetan selle punkti arutelu. Nagu te mäletate, arutelule ei järgne Riigikogu otsust.

4. 15:57 Maksualase teabevahetuse seaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (322 SE) teine lugemine

15:57 Aseesimees Enn Eesmaa

Viimane päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud maksualase teabevahetuse seaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu 322 teine lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni esimehe Mihhail Stalnuhhini!

15:57 Mihhail Stalnuhhin

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Käesoleva seaduseelnõu esimene lugemine toimus 18. jaanuaril. Komisjon kogunes teist lugemist ette valmistama 20. veebruaril. Siis saadi selline info, et 1. veebruariks, mis oli määratud muudatusettepanekute laekumise tähtajaks, ei olnud tulnud neid ei komisjonidelt, fraktsioonidelt ega Riigikogu liikmetelt. Küsiti põgusalt, kas huvigrupid on sellel teemal midagi öelnud. Tuli selline info, et arvamust küsiti küll maksumaksjate liidult, kaubandus-tööstuskojalt, tööandjate keskliidult ning väike- ja keskmiste ettevõtjate assotsiatsioonilt, aga vastas ainult kaubandus-tööstuskoda ja teatas, et neil mingeid ettepanekuid ega märkusi selle eelnõu kohta ei ole. Nii et praegu on seaduseelnõu laua peal täpselt samal kujul, nagu see oli siin 18. jaanuaril. Ma tuletan põgusalt meelde, et see eelnõu käsitleb maksuhalduri siduvaid otsuseid. See eelnõu näeb ette ühe eurodirektiivi ja ühe OECD aruandeskeemi ülevõtmise. Aitäh!

15:59 Aseesimees Enn Eesmaa

Esimese küsimuse esitab ettekandjale Peeter Ernits.

15:59 Peeter Ernits

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Kõik on nagu rahul ja kellelgi märkusi ei ole, mitte kõige väiksemaidki. Kas see on nii suurepärane seadus või see lihtsalt eriti ei sega neid instantse, kes selle järgi peavad käituma? On see tavaline, et kõik läheb nii ludinal, ilma ühegi märkuse ja täpsustuseta?

16:00 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Mõnikord niiviisi juhtub. Aga esimese lugemise arutelul küsiti Rahandusministeeriumi esindajalt, kui mitut ettevõtet see Eestis puudutab, ja saadi vastuseks, et jutt on nendest ettevõtetest, mille aastatulu ületab 750 miljonit eurot. Eestis on selliseid alla kümne. Ma ei oska öelda, kui mitu konkreetset, kolm või viis, öeldi, et alla kümne. Nii et huvitatute ring on väga kitsas. Seda esiteks. Teiseks, põhimõtteliselt ei muudeta midagi nende ettevõtete aruandluses, neile ei teki lisakohustusi ega lisakulutusi. Lihtsalt hakkab toimima selline reegel: selleks, et tulumaks laekuks täpselt nendes riikides, kus toodang on toodetud – seal on oma ingliskeelne mudel, ankeet ja kõik see on olemas –, nad hakkavad maksuhalduritele saatma andmeid sinna riikidesse, kus neil on tütarettvõtted, kus toodang on toodetud jne. Nii et esiteks, huvitatute ring on väike, ja teiseks, euroliidus on see tavaline praktika.

16:01 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Urve Tiidus!

16:01 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud komisjoni esimees! Võib-olla puudutab minu küsimus esimesel lugemisel käsitletud infot. Te rääkisite maksudest, seda seoses riikidega, kus on midagi toodetud. Praegu räägitakse üha rohkem sellest, et tootmine on nagu ahel ega ole võimalik konkreetsetelt tuvastada, kus mingi asi on toodetud. Ma olen kuulnud, et mitmes suures riigis on see kõne all. Kas see seaduseelnõu kuidagi ka seda käsitleb, et tootmine toimub väga mitmes kohas, enne kui üks asi valmis saab?

16:02 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh küsimuse eest! Seda komisjonis ei arutatud. Ma ei ole ettevõtlusega tihedalt seotud, aga tean, et kui näiteks Narvas tegutses Ericssoni tehas, oli seal siis, kui see lõpptulemus kokku saadi (mingid kaablid ja kõik, mis sinna juurde käisid), kindlalt teada, kust kohast olid tulnud ühed või teised materjalid, millised tööd olid varem tehtud jne. Nendel ettevõtetel on väga pikk aeg aruande tegemiseks. Selleks et teha 2016. aasta aruannet, on neil aega terve 2017. aasta. Ma arvan, et need ankeedid, mis nad peavad täitma, on ikka koostanud spetsialistid. Need ankeedid aitavad täpselt näidata, kus ja mis on toodetud ning milline riik peaks oma maksuosa lõppude lõpuks kätte saama. Minu arvates on see regulatsioon pigem selliste riikide huvides, kus asuvad väikesed tütarettvõtted, mis teevad mingit vahetööd. See aitab just selle toodangu suhtes suuremat selgust saavutada. Kui me sellist infot ei saa mitte ainult oma maksuhalduri käest siin Eestis, vaid ka rootslased või sakslased hakkavad meile infot saatma – see info ei saadeta mitte terves euroliidus laiali, vaid ainult sinna riiki, kus see maksutulu peaks tekkima –, siis ma arvan, et see on pigem positiivne.

16:04 Aseesimees Enn Eesmaa

Peeter Ernits.

16:04 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Sa ütlesid, et see eelnõu on euroliidust tulnud ja meie võtame selle lihtsalt teadmiseks. Aga seletuskirjas on öeldud, et selle eelnõu on algatanud Vabariigi Valitsus, eelmine valitsus küll. Aga mis siis juhtuks, kui sellist seadust üldse vastu ei võtaks? Nagu ma aru saan, midagi selle seaduse tõttu nagu kellegi elus ei muutu, samas on selline seadus Vabariigi Valitsuse algatusel ikkagi valmis tehtud, ja veel nii briljantne, et kellelgi ei ole ühtegi tähelepanekut. Kas ilma selle seaduseta ka läbi saaks?

16:05 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Ilma selleta läbi ei saaks. Mis puudutab seda, et Vabariigi Valitsus algatas, siis, lugupeetud kolleeg, kuidas sa seda ette kujutad? Euroliidu komisjoni direktiivide hulgas on piisavalt selliseid, mida on väga raske toetada, aga on ka asjalikke, eriti nende seas, mis puudutavad pangandust, rahandust, tööstust, maksude maksmist. Selles valdkonnas seal diletante vist ei ole. Kui euroliit võtab vastu direktiivi, siis mida ta peaks pärast seda tegema, kirjutama 28 seadust, ühe igale liikmesriigile või?

Juba ammu ajast on kokku lepitud, et kui komisjoni tasemel võetakse vastu direktiiv, siis on liikmesriikide panus ühisesse töösse see, et iga riik töötab oma seaduste raames välja muudatused. Sa ju tead kindlasti väga hästi, et maksusüsteem on euroliidu riikides üsna erinev. Neid erinevusi on rohkem, kui suudaks ette kujutada. Vaata kas või seda, kuidas maksustatakse äri, millised on sotsiaalmaksud jne. Nii et kui eurokomisjon hakkaks meile seadusi tegema, mitte direktiive saatma, siis oleks häda majas, siis me kukuks momentaanselt kokku. Nii et see mehhanism on ammu läbi proovitud: me saame direktiivi ja selle alusel muudame oma seadusi. Nii see asi käib.

16:07 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud ettekandja, teile rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised eelnõu sätete aruteluks, mis ei välista ka kriitikat ja oma arvamuse väljaütlemist seaduseelnõu kohta. Sõnavõtusoove ei ole. Eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei ole esitatud. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 322 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud ja lõppenud on ka meie tänane istung. Täna teid tänaste debattide ja arutelude eest! Naistepäev ei ole veel kaugeltki lõppenud, ei naistele ega meestele. Kohtumiseni homme!

Istungi lõpp kell 16.07.